

ข้อมูลเพื่อการวางแผนพัฒนาการเกษตรและสหกรณ์จังหวัดสระแก้ว

ลำไย

บทที่ 1

ข้อมูลทั่วไป

1. วิสัยทัศน์ประเทศไทย

“คนไทยภาคภูมิใจในความเป็นไทย มีมิตรไมตรีบนวิถีชีวิตแห่งความพอเพียง ยึดมั่นในวัฒนธรรมประชาธิปไตย และหลักธรรมาภิบาล การบริการสาธารณะขั้นพื้นฐานที่ทั่วถึง มีคุณภาพ สังคมมีความปลอดภัยและมั่นคง อยู่ในสภาวะแวดล้อมที่ดี เกื้อกูลและเอื้ออาทรซึ่งกันและกัน ระบบการผลิตเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมมีความมั่นคงด้านอาหารและพลังงาน อยู่บนฐานทางเศรษฐกิจที่พึ่งตนเองและแข่งขันได้ในเวทีโลก สามารถอยู่ในประชาคมภูมิภาคและโลกได้อย่างมีศักดิ์ศรี”

2. วิสัยทัศน์กระทรวงเกษตรและสหกรณ์

"เกษตรกรมีคุณภาพชีวิตที่ดีประชาชนมีอาหารบริโภคที่ปลอดภัยและต้องสร้างรายได้ให้กับแผ่นดิน"

3. พันธกิจกระทรวงเกษตรและสหกรณ์

1. ส่งเสริมให้เกษตรกรมีการประยุกต์ใช้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง
2. ส่งเสริมการผลิตสินค้าเกษตรและอาหารที่มีประสิทธิภาพเสริมสร้างความมั่นคงด้านอาหารและพลังงานอย่างเหมาะสมและยั่งยืนสามารถสร้างมูลค่าเพิ่ม สอดคล้องกับความต้องการของตลาดและมีมาตรฐานปลอดภัยต่อผู้บริโภคทั้งภายในและต่างประเทศ
3. ส่งเสริมให้มีการจัดสรรทรัพยากรการผลิตทางการเกษตรและโครงสร้างพื้นฐานการเกษตรอย่างพอเพียงมีประสิทธิภาพยั่งยืนและเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม
4. ส่งเสริมให้มีการวิจัย พัฒนาและถ่ายทอดเทคโนโลยีด้านการเกษตรที่เหมาะสม

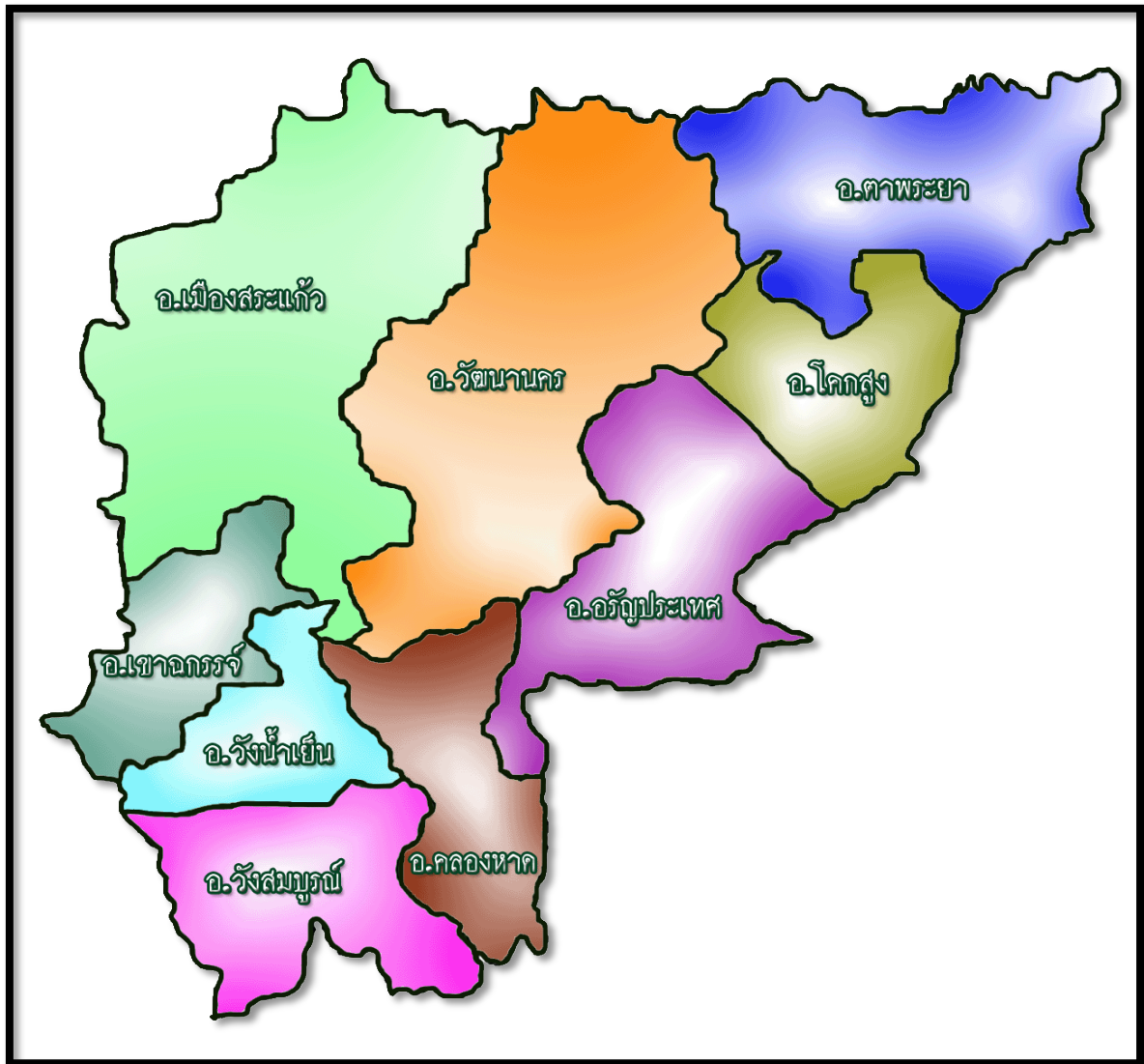
4. ข้อมูลด้านกายภาพจังหวัดสระแก้ว

จังหวัดสระแก้ว เป็นจังหวัดที่ตั้งอยู่ทางภาคกลาง (ชายแดนด้านตะวันออก) ของประเทศไทย แยกออกจากจังหวัดปราจีนบุรี เมื่อวันที่ 1 ธันวาคม 2536 อยู่ห่างจากกรุงเทพมหานคร ประมาณ 236 กิโลเมตร มีเนื้อที่ 4,496,961 ไร่ มีอาณาเขตติดต่อ ดังนี้

ข้อมูลพื้นฐานจังหวัดสระแก้ว

ทิศเหนือ	ติดอำเภอละหานทราย จังหวัดบุรีรัมย์ อำเภอครบุรี และจังหวัดนครราชสีมา
ทิศตะวันออก	ติดประเทศกัมพูชา
ทิศใต้	ติดอำเภอสอยดาว จังหวัดจันทบุรี
ทิศตะวันตก	ติดอำเภอกบินทร์บุรี อำเภอนาดี จังหวัดปราจีนบุรี และอำเภอสนามชัยเขตจังหวัด

ฉะเชิงเทรา

การคมนาคมและขนส่ง

จังหวัดสระแก้ว มีการคมนาคมติดต่อกับกรุงเทพมหานคร และจังหวัดใกล้เคียงได้สะดวกทั้งทางรถยนต์และทางรถไฟ

รถยนต์

การเดินทางไปจังหวัดสระแก้วสามารถใช้เส้นทางได้ 4 เส้นทางได้แก่

1. จากกรุงเทพฯ ใช้เส้นทางสายพหลโยธินมาถึงรังสิตแล้วให้ชิดซ้ายโดยใช้สะพานวงแหวนข้ามมาลงที่เส้นทางหมายเลข 305 ผ่านอำเภอองครักษ์จังหวัดนครนายก จากนั้นเข้าเส้นทางหลวงหมายเลข 33 ผ่านอำเภอบินทร์บุรีไปจนถึงจังหวัดสระแก้ว ระยะทางประมาณ 214 กิโลเมตร
2. จากกรุงเทพฯ ใช้เส้นทางหลวงหมายเลข 1แล้วเลี้ยวขวาที่แยกหินกองไปตามทางหลวงหมายเลข 33 ผ่านจังหวัดนครนายกอำเภอบินทร์บุรี ระยะทางประมาณ 245 กิโลเมตร
3. จากกรุงเทพฯ ใช้เส้นทางหลวงหมายเลข 304 ผ่านเขตมีนบุรีผ่านจังหวัดฉะเชิงเทรา จากนั้นให้ใช้เส้นทางไปอำเภอนมสารตามพอถึงประมาณกิโลเมตรที่ 35 ให้เลี้ยวขวาไปทางอำเภอบินทร์บุรี โดยใช้เส้นทางหมายเลข 304 พอถึงประมาณกิโลเมตรที่ 95 ให้เลี้ยวขวาอีกครั้ง เข้าเส้นทางหลวงหมายเลข 33ไปจนถึงจังหวัดสระแก้ว

4. จากกรุงเทพฯ ใช้เส้นทางหลวงหมายเลข 304 ผ่านเขตนินบุรี ผ่านจังหวัดฉะเชิงเทราจากนั้นให้ใช้เส้นทางไปอำเภอนมสารตาม ผ่านศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนประมาณกิโลเมตรที่ 54 จะมีทางแยกขวาไปจังหวัดสระแก้วโดยไปตามทางหลวงหมายเลข 359 อีกประมาณ 65 กิโลเมตรถึงจังหวัดสระแก้วจัดเป็นเส้นทางที่ช่วยย่นระยะเวลาเดินทางไปจังหวัดสระแก้วในขณะนี้

รถโดยสารประจำทาง

บริษัท ขนส่ง จำกัด มีบริการรถโดยสารประจำทางทั้งรถธรรมดา และรถปรับอากาศออกจากสถานีขนส่งหมอชิต และสถานีขนส่งเอกมัย ทุกวันๆ ละหลายเที่ยว ใช้เวลาประมาณ 4 ชั่วโมง(ถ้าวิ่งเส้นนครราชสีมาใช้เวลาประมาณ 3 ชั่วโมงครึ่ง)ติดต่อสอบถามรายละเอียดเพิ่มเติมได้ที่ โทร.0-2936-2852-66 หรือบริษัทขนส่ง จำกัด (จังหวัดสระแก้ว) ถนนเทศบาล 9/1โทร. 0-3724-1282

รถไฟ

การรถไฟแห่งประเทศไทย มีบริการขบวนรถโดยสารสายกรุงเทพฯ – สระแก้ว – อรัญประเทศ วันละ 2 ขบวน

สถานีต้นทาง : กรุงเทพฯ สถานีปลายทาง : สระแก้ว

ประเภทรถ	ออก	ถึง	ระยะทาง (ก.ม.)	ราคา		
ธรรมดา	5:55	10:33	205	ชั้นที่ 1	ชั้นที่ 2	ชั้นที่ 3
ธรรมดา	13:05	16:46		182	93	40

สถานีต้นทาง :สระแก้ว สถานีปลายทาง :กรุงเทพฯ

ประเภทรถ	ออก	ถึง	ระยะทาง (ก.ม.)	ราคา		
ธรรมดา	7:33	12:05	205	ชั้นที่ 1	ชั้นที่ 2	ชั้นที่ 3
ธรรมดา	14:41	19:55		182	93	40

สอบถามข้อมูลเพิ่มเติมที่สายด่วน 1690 ตลอด 24 ชั่วโมง หรือหน่วยบริการเดินทาง สถานีกรุงเทพ 0-2621-8701 ต่อ 4334 , 0-2220-4334

ระยะทางจากจังหวัดสระแก้วไปยังจังหวัดใกล้เคียง

จังหวัดสระแก้ว-จังหวัดนครราชสีมา	176	กิโลเมตร
จังหวัดสระแก้ว-จังหวัดปราจีนบุรี	87	กิโลเมตร
จังหวัดสระแก้ว-จังหวัดจันทบุรี	154	กิโลเมตร
จังหวัดสระแก้ว-จังหวัดฉะเชิงเทรา	139	กิโลเมตร

ระยะทางจากอำเภอเมืองไปยังอำเภอใกล้เคียง

อำเภอเมือง-อำเภออรัญประเทศ	49	กิโลเมตร
อำเภอเมือง-อำเภอวัฒนานคร	30	กิโลเมตร
อำเภอเมือง-อำเภอดาพระยา	102	กิโลเมตร
อำเภอเมือง-อำเภอวังน้ำเย็น	35	กิโลเมตร
อำเภอเมือง-อำเภอคลองหาด	60	กิโลเมตร

อำเภอเมือง-อำเภอเขาฉกรรจ์	15	กิโลเมตร
อำเภอเมือง-อำเภอโคกสูง	78	กิโลเมตร
อำเภอเมือง-อำเภอวังสมบูรณ์	55	กิโลเมตร

ที่มา : เว็บไซต์ตรวจสอบระยะทางของกรมทางหลวง <http://map-server.doh.go.th>

ลักษณะภูมิประเทศ

จังหวัดสระแก้วตั้งอยู่สูงจากระดับน้ำทะเลปานกลางเฉลี่ยประมาณ 36.371 เมตร (บริเวณวัดสระแก้ว ตำบลสระแก้ว อำเภอเมืองสระแก้ว) ลักษณะโดยทั่วไป บริเวณทิศตะวันออกและทิศใต้ของจังหวัด เป็นที่ราบสูง คล้ายกับพื้นที่ราบสูงทางภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย สภาพพื้นที่ดังกล่าวเหมาะต่อการปลูกพืชไร่ ยกเว้นบริเวณรอยตะเข็บติดต่อกับประเทศกัมพูชา ซึ่งเป็นบริเวณป่าที่บึงเทือกเขากันพรรณแดนและพื้นที่ในเขตอำเภอวัฒนานคร ซึ่งมีลักษณะเป็นสันกั้นน้ำ โดยทางทิศตะวันตกน้ำจะไหลลงสู่อำเภอเมืองสระแก้ว ส่วนทางด้านทิศตะวันออกน้ำจะไหลลาดสู่อำเภออรัญประเทศและประเทศกัมพูชาทั้งหมด

ลักษณะภูมิอากาศ

ณ สิ้นปี 2556 สภาพภูมิอากาศเป็นแบบทุ่งหญ้าเมืองร้อนเฉพาะฤดูกาล(Tropical Savanna Climate)กล่าวคือ ในฤดูมรสุมตะวันตกเฉียงใต้จะมีอากาศชุ่มชื้นและฝนตกตลอดฤดู แต่มรสุมตะวันตกเฉียงเหนือหรือฤดูหนาวจะมีอากาศแห้งแล้ง ฤดูกาลแบ่งออกได้เป็นสามฤดู คือ

ฤดูฝน เริ่มประมาณ เดือนพฤษภาคม -ตุลาคม ปริมาณน้ำฝนเฉลี่ย 1,296 – 1,539 มิลลิเมตร

ฤดูหนาว เริ่มประมาณเดือนพฤศจิกายน-มกราคม อากาศเย็นและมีหมอกในตอนเช้า

ฤดูร้อน ตั้งแต่เดือนกุมภาพันธ์-เมษายน อากาศจะร้อนจัดช่วงกลางเดือนเมษายน เซลเซียส

ตารางแสดงปริมาณน้ำฝนของจังหวัดสระแก้ว

เดือน	2553		2554		2555		2556	
	ปริมาณน้ำฝน (ม.ม.)	จำนวนวันที่ฝนตก (วัน)	ปริมาณน้ำฝน (ม.ม.)	จำนวนวันที่ฝนตก (วัน)	ปริมาณน้ำฝน (ม.ม.)	จำนวนวันที่ฝนตก (วัน)	ปริมาณน้ำฝน (ม.ม.)	จำนวนวันที่ฝนตก (วัน)
มกราคม	1.7	3	0	0	17.1	6	0.1	1
กุมภาพันธ์	26.2	5	74.4	4	41.2	2	18.8	1
มีนาคม	65.2	3	62.4	5	12.8	5	7.9	3
เมษายน	47.1	5	271	10	98.8	13	142.2	11
พฤษภาคม	190.2	11	154.6	17	119.2	15	65.6	13
มิถุนายน	64.6	16	217.6	21	89.6	19	303.7	21
กรกฎาคม	6.48	1	222.3	15	380.8	20	331.6	17
สิงหาคม	7.62	2	335.1	22	221.3	14	325.3	21
กันยายน	9.12	2	357.5	24	546.4	21	222.1	24
ตุลาคม	9.34	1	211.4	19	42.3	10	296	14
พฤศจิกายน	0.05	1	5.3	2	19.2	4	86.3	13
ธันวาคม	0	0	0	0	0	0	0.0	0
รวม	427.61	50	1,911.60	139	1,588.70	80	1799.6	139

ตารางแสดงลักษณะสภาพภูมิอากาศของจังหวัดสระแก้ว

เดือน	2554			2555			2556		
	อุณหภูมิ			อุณหภูมิ			อุณหภูมิ		
	สูงสุด	ต่ำสุด	เฉลี่ย	สูงสุด	ต่ำสุด	เฉลี่ย	สูงสุด	ต่ำสุด	เฉลี่ย
มกราคม	34.80	15	24.9	34.70	23.10	26.8	35.5	22.50	29
กุมภาพันธ์	36	17.40	26.70	38.60	25.70	28.17	37.8	22.10	29.95
มีนาคม	36.50	17.70	27.10	38	27.90	29.23	40.3	22.90	31.60
เมษายน	36.50	17.70	27.10	38.90	27.10	29.5	40.1	21.50	30.80
พฤษภาคม	25.30	23.30	24.30	38.50	26.40	29.14	38.80	24.70	31.75
มิถุนายน	34.80	23.90	29.35	36	26.80	28.36	37.30	24.3	30.80
กรกฎาคม	34.60	23.20	28.90	34.50	26.10	27.46	35.20	23	29.10
สิงหาคม	34.50	23.50	29	34.20	23.80	27.43	34.80	23	28.90
กันยายน	34	23.50	28.75	34.40	23.70	27.18	35.10	23	29.15
ตุลาคม	33.50	23	28.25	35.50	23.20	28.18	34.60	22.6	28.60
พฤศจิกายน	33.40	20.30	27.70	35.50	22.70	28.09	34.50	20	27.25
ธันวาคม	33.70	15	25	35	22.90	27.51	33	14.3	23.65
เฉลี่ย	33.96	20.29	27.25	36.15	24.95	28.08	36.41	21.99	29.21

ที่มา :สถานีอุตุนิยมวิทยาสระแก้ว

การปกครองและประชากร

การปกครองแบ่งเป็น 9 อำเภอ 58 ตำบล 731 หมู่บ้าน 15 เทศบาล (2 เทศบาลเมือง 13 เทศบาลตำบล) และ 58 องค์การบริหารส่วนตำบลโดยมีอำเภอดังนี้อำเภอเมืองสระแก้ว อำเภอคลองหาด อำเภอตาพระยา อำเภอวังน้ำเย็น อำเภอวัฒนานคร อำเภออรัญประเทศ อำเภอเขาฉกรรจ์ อำเภอโคกสูง และอำเภอวังสมบูรณ์

จากสถิติที่ทำการปกครองจังหวัดสระแก้วเมื่อสิ้นปี 2554 จังหวัดสระแก้วมีจำนวนครัวเรือน 170,654 ครัวเรือนมีประชากรทั้งสิ้น 542,451 คน เป็นชาย 273,173 คน และหญิง 269,278 คน จำนวนประชากรชาย คิดเป็นร้อยละ 50.35 ของประชากรทั้งหมด จำนวนประชากรหญิง คิดเป็นร้อยละ 49.64 ของประชากรทั้งหมด

การแบ่งเขตการปกครองจังหวัดสระแก้ว ปี 2556

อำเภอ	ตำบล	หมู่บ้าน	เทศบาลเมือง	เทศบาลตำบล	อบต.
เมืองสระแก้ว	8	123	1	2	8
อรัญประเทศ	12	114	1	4	8
วัฒนานคร	11	115	-	1	11

ตาพระยา	5	64	-	1	5
วังน้ำเย็น	4	84	1	-	3
คลองหาด	7	71	-	1	6
เขาฉกรรจ์	4	71	-	1	4
โคกสูง	4	41	-	1	3
วังสมบูรณ์	3	48	-	2	1
รวม	58	731	3	13	49

ที่มา: กรมการปกครองกระทรวงมหาดไทย

ประชากร

ประชากร ณ ธันวาคม 2554 รวมทั้งสิ้น 542,451 คน เป็นชาย 273,173 คน หญิง 269,278 คน สำหรับอำเภอที่มีประชากรมากที่สุด ได้แก่ อำเภอเมืองสระแก้ว จำนวน 107,366 คน รองลงมาได้แก่ อำเภออรัญประเทศ จำนวน 85,387 คน และอำเภอวัฒนานคร จำนวน 79,781 คน สำหรับอำเภอที่มีความหนาแน่นของประชากรมากที่สุด คือ อำเภอวังน้ำเย็น 190 คน/ตร.กม. และอำเภออรัญประเทศ 104 คน/ตร.กม.

อำเภอ	จำนวนประชากร	พื้นที่ (ตร.กม.)	ความหนาแน่น (คน:1ตร.กม.)
วังน้ำเย็น	62,236	325.05	204.90
อรัญประเทศ	84,665	821.26	103.09
วังสมบูรณ์	35,740	383.50	91.80
คลองหาด	36,607	417.08	87.77
ตาพระยา	54,049	642.34	62.64
เขาฉกรรจ์	56,762	774.33	73.31
เมืองสระแก้ว	107,909	1,832.03	58.89
โคกสูง	26,106	439.70	118.99
วัฒนานคร	80,026	1,560.12	51.30
รวมทั้งจังหวัด	544,100	7,195.41	852.69

ที่มา: สำนักงานสถิติจังหวัดสระแก้ว

ทรัพยากรธรรมชาติ แหล่งน้ำ และสภาพทางเศรษฐกิจ

ทรัพยากรธรรมชาติที่สำคัญของจังหวัดสระแก้ว คือ ป่าไม้ ส่วนใหญ่จะเหลืออยู่ในบริเวณอุทยานแห่งชาติปางสีดา และบริเวณทิศตะวันออกในเขตอำเภอวังน้ำเย็น ติดต่อแนวเขต 5 จังหวัดจะมีสภาพเป็นป่าดงดิบ มีไม้สำคัญ ได้แก่ ไม้ตะเคียน ไม้มะค่าโมง ไม้แดง และป่าเบญจพรรณ

ส่วนแหล่งน้ำธรรมชาติที่สำคัญ คือ คลองพระปรัง เป็นแหล่งน้ำธรรมชาติที่ไหลผ่านตอนเหนือของอำเภอเมืองสระแก้ว และคลองพระสะทึง เป็นลำน้ำที่ไหลผ่านอำเภอวังน้ำเย็นและทางตอนใต้ของอำเภอเมืองสระแก้ว จากทิศตะวันออกไปทางทิศตะวันตกไปบรรจบกับแควพุมานในเขตอำเภอกบินทร์บุรี จังหวัด

ปราจีนบุรีถือเป็นลำน้ำสาขาของแม่น้ำบางปะกง นอกจากนี้ยังมีห้วย หนอง คลอง บึง และแหล่งน้ำโดยระบบชลประทาน ได้แก่ อ่างเก็บน้ำ ฝ่ายคอนกรีต ทำนบ และอื่น ๆ

ประชากรส่วนใหญ่ประกอบอาชีพ การเพาะปลูกและเลี้ยงสัตว์ พืชเศรษฐกิจที่นำรายได้มาสู่จังหวัดคือ ข้าว มันสำปะหลัง(โรงงาน) ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ อ้อยโรงงาน ถั่วเหลือง ฝ้าย ถั่วเขียวฝั้วมัน(ฤดูฝน) ปอ ส่วนไม้ผลและไม้ยืนต้นอื่น ๆ ได้แก่ มะม่วง ยางพารา มะละกอ ขนุนหนิง มะขาม หน่อไม้ ใผ่ตง กลัวย่น้ำว่า ส่วนการปลูกพืชผักที่สำคัญได้แก่ พริกชี้หูสวน แตงกวา ข้าวโพดรับประทาน ผักสด พักทอง พักเขียว มะเขือเทศกลมผลใหญ่ สำหรับอาชีพเลี้ยงสัตว์มีการเลี้ยง ไก่พื้นเมือง ไก่ไข่ ไก่เนื้อ เป็ดเนื้อ เป็ดเทศ โคเนื้อ ฯลฯ อาชีพอื่น ๆ ที่มีความสำคัญรองลงไป ได้แก่ การค้าและอุตสาหกรรม

จากรายงานของสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ในปี พ.ศ. 2554 จังหวัดสระแก้ว มีมูลค่ารวมผลิตภัณฑ์จังหวัด (GPP) ตามราคาประจำปี 33,067 ล้านบาท เป็นอันดับที่ 8 ของภาคตะวันออก และเป็นอันดับที่ 56 ของประเทศมีอัตราการขยายตัวทางเศรษฐกิจร้อยละ 12 สาขาเศรษฐกิจที่สำคัญ 3 อันดับแรก คือภาคเกษตร ภาคการขนส่ง-ขายปลีก และภาคอุตสาหกรรม

1. ภาคเกษตร(สาขาเกษตรกรรม)มูลค่า 9,185 ล้านบาท คิดเป็นร้อยละ 27.78
2. ภาคการขนส่ง-ขายปลีก มูลค่า 9,447 ล้านบาท คิดเป็นร้อยละ 25.55
3. ภาคอุตสาหกรรม มูลค่า 4,917 ล้านบาทคิดเป็นร้อยละ 14.87

นอกนั้นเป็นสาขาอื่น ๆ รวมกันมีมูลค่า 10,518 ล้านบาทหรือคิดเป็นร้อยละ 31.80

การศึกษาและการสาธารณสุข

ในปีการศึกษา 2556 มีจำนวนโรงเรียนทั้งสิ้น 325แห่งมีจำนวนห้องเรียนรวมทั้งสิ้น 7,744ห้องจำนวนนักเรียน 51,603คน และมีจำนวนครู – อาจารย์ทั้งสิ้น 3,682 คน

ปี 2556 จังหวัดสระแก้วมีโรงพยาบาลทั่วไปของรัฐ 9 แห่ง จำนวนเตียง 721 เตียง คลินิก 72 แห่ง จำนวนบุคลากรที่สำคัญได้แก่ แพทย์ 72 คน ทันตแพทย์ 27 คน และพยาบาล 656 คน โดยมีอัตราส่วนประชากรต่อแพทย์ 1 คน เท่ากับ 7,045 คน และอัตราส่วนประชากรต่อเตียง 1 เตียง เท่ากับ 736 คน

การสื่อสารและไปรษณีย์

ในปีงบประมาณ 2554 การไปรษณีย์โทรเลข มีที่ทำการไปรษณีย์โทรเลขเปิดบริการรวม 7 แห่ง มีจำนวนไปรษณีย์ภัณฑ์ทั้งสิ้น 2,263,811 ชิ้น โดยแยกเป็นไปรษณีย์ภัณฑ์ธรรมดา 1,901,303 ชิ้น บริการพิเศษ 346,699 ชิ้น และพัสดุไปรษณีย์ 15,809 ชิ้น

การประปา

มีกำลังการผลิตทั้งสิ้น 9,781,200 ลูกบาศก์เมตร จำนวนผู้ใช้น้ำ 15,433 ราย

บทที่ 2

ลักษณะทางพฤกษศาสตร์ของลำไย

ลำไยเป็นไม้ผลตระกูล Sapindaceae จำแนกได้เป็น 2 สายพันธุ์ (Species) ขึ้นอยู่กับลักษณะของลำต้น ผล และเมล็ด และการใช้ประโยชน์คือ *Euphoria longana* Lamk. หรือ *Euphoria longana* Lour. หรือ *Dimocarpus longan* Lour. ซึ่งเป็นลำไยที่ปลูกในภาคเหนือของประเทศไทยในจังหวัด เชียงใหม่ เชียงราย ลำพูน ลำปาง แพร่ น่าน พะเยา และในภาคอีสานที่จังหวัดนครราชสีมา เลย หนองคาย อีกสายพันธุ์หนึ่งคือ ลำไยเถา *Euphoriascandens* Winit. Kerr. หรือ *Dimocarpus longan* var. *obtusum* ใช้เป็นไม้ประดับ โดยจะตัดเป็นพุ่มเตี้ยหรือปลูกเป็นไม้กั้นลม ถึง แม้ว่าลำไยกะโหลกจะมีถิ่นกำเนิดในประเทศจีน แต่ก็สามารถปรับตัวได้ดีในสภาพแวดล้อมของไทย ซึ่งปัจจุบันถือได้ว่าเป็นลำไยที่มีคุณภาพดีที่สุดใน จังหวัดเชียงใหม่และลำพูน มีพื้นที่ปลูกลำไยมากที่สุดของประเทศ รวมทั้งปริมาณผลผลิตด้วย Subhadrabunhu, จำแนกลำไยออกเป็น 3 กลุ่มดังนี้

1. ลำไยป่า ลักษณะต้นใหญ่ ขนาดผลเล็กมาก ขั้วผลบาง ใช้ในการขยายพันธุ์
2. ลำไยพื้นเมือง ลักษณะลำต้นใหญ่ ผลผลิตสูง ขนาดผลเล็ก ขั้วผลบาง ความหวานน้อย (ประมาณ 13.75 %) คุณภาพต่ำ เมล็ดใหญ่ ใช้เป็นต้นตอ
3. ลำไยปลูก ลักษณะลำต้นขนาดกลาง หรือขนาดใหญ่ ขั้วผลหนา มีความหวานสูง (ประมาณ 19.00-23.50 %) คุณภาพสูง เมล็ดเล็ก รับประทานสดหรือแปรรูป ลำไยที่มีการปลูกในประเทศไทย สามารถแบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม คือลำไยเครือและลำไยต้น

1) ลำไยเครือหรือลำไยเถา (*Euphoria scandens* Winit. Kerr) เป็นลำไยที่มีลำต้นเลื้อยคล้ายเถาวัลย์ ทรงพุ่มคล้ายต้นเฟื่องฟ้า ลำต้นไม่มีแก่น ใบขนาดเล็กและสั้น ผลเล็ก ผิวสีชมพูปนน้ำตาล เมล็ดโต เนื้อผลบางมีกลิ่นคล้ายกำมะถัน ปลูกไว้สำหรับเป็นไม้ประดับมากกว่า พบได้ทั่วไปในแถบภาคตะวันออกของประเทศไทยแถวจังหวัดชลบุรี

2) ลำไยต้น สามารถแบ่งออกได้เป็น 3 ชนิด

2.1 ลำไยดั้งเดิม (Indigenous longan) พบได้ทั่วไปในป่า ปลูกจากเมล็ด เนื้อบางมาก แต่มีความสำคัญต่อการปรับปรุงพันธุ์

2.2 ลำไยพื้นเมือง (Common or native longan) หรือลำไยกระดุก พบได้ในภาคเหนือและภาคตะวันออกเฉียงเหนือในแถบจังหวัดเชียงใหม่ จังหวัดลำพูน จังหวัดหนองคาย และจังหวัดอุบลราชธานี เป็นต้น เปลือกลำต้นและกิ่ง ขรุขระมาก ลำต้นตั้งตรงสูงประมาณ 20-30 เมตร ให้ผลผลิตสูง แต่ผลมีขนาดเล็ก รูปร่างค่อนข้างกลม สีน้ำตาล เนื้อบางสีขาวใส คุณภาพผลค่อนข้างต่ำ ปัจจุบันใช้เป็นต้นตอสำหรับพันธุ์ปลูกทั่วไป

2.3 ลำไยกะโหลก เป็นลำไยพันธุ์การค้าที่นิยมปลูกกันทั่วไป ผลมีขนาดใหญ่ เนื้อหนา มีรสหวาน เมล็ดมีขนาดเล็ก มีหลายพันธุ์ดังต่อไปนี้ ชมพู ดอก ดอกกันแซ่ ดอกกันอ่อน ดอกคำลาง ดอกแจ้ คอดอยไชย ดอกทาน้อย ดอกน่าน ดอกน้ำผึ้ง ดอกบ้านโสง 60 ดอกใบดำ ดอกใบหัด ดอยยอดขาว ดอยยอดแดง ดอกลุ่มน้ำปิง ดอกสร้อย ดอกสุขุม ดอกหนองช้างคื่น ดอกหนานขาว ดอกหลวง ดอกหอม ดอก 13 แดงกลม นราภิรมย์ เปี้ยวเขียว เปี้ยวเขียว เชียงใหม่ เปี้ยวเขียวป่าเส้า ใบดำ ใบหัด ใบหยก เพชรเวียงพิงค์ เพชรสาคร เพชรสาครทะวาย แห้ง แห้วแคะ แห้วยอดขาว แห้วยอดแดง เหลือง อีตอ อีตอยอดเขียว อีตอยอดเขียวก้านอ่อน อีตอยอดแดง อีแดง อีเปี้ยว อีเหลือง อีแห้ว

ลักษณะทางพฤกษศาสตร์ของลำไย

ลำต้น มี ขนาดลำต้นสูงปานกลางจนถึงขนาดใหญ่ ต้นที่ขยายพันธุ์ด้วยเมล็ดจะมีลำต้นตรงเมื่อเจริญเติบโตเต็มที่มีความสูง ประมาณ 12.15 เมตร และถ้าหากเป็นต้นที่ขยายพันธุ์ด้วยการตอนกิ่งจะแตกกิ่งก้านสาขาใกล้ๆกับพื้น และถ้าได้รับการตัดแต่งกิ่งในขณะที่ต้นยังเล็กมักแตกลำต้นเทียมหลายต้น ลำต้นที่เกิดขึ้นไม่ค่อยเหี่ยวยตรงมักเอนหรือโค้งงอเปลือกลำต้น ขรุขระมีสีเทาหรือสีเทาปนน้ำตาลแดงเป็นสะเก็ด

ใบ เป็นใบรวมที่ประกอบด้วยใบย่อยอยู่บนก้านใบรวมกัน(pinnately compound leaves) มี ปลายใบเป็นคูมีใบย่อย 3-5 คู่ ความยาวใบ 20-30 เซนติเมตร ใบย่อยเรียงตัวสลับหรือเกือบตรงข้าม ความกว้างของใบย่อย 3-6 เซนติเมตร ยาว 7-15 เซนติเมตร รูปร่างใบเป็นรูปรีหรือรูปหอก ส่วนปลายใบและฐานใบค่อนข้างป้าน ใบด้านใบมีสีเขียวเข้มกว่า ด้านล่างสากเล็กน้อย ขอบใบเรียบไม่มีหยัก ใบเป็นคลื่นเล็กน้อย และเห็นเส้นแขนง(vein) แตกออกมาจากเส้นกลางใบชัดเจนและมีจำนวนมาก (ภาพที่ 1-2)

ภาพที่ 1-2 ลักษณะใบลำไย

ช่อดอก ส่วนมากเกิดจากตาที่ปลายยอด(terminal bud) บางครั้งอาจเกิดจากตาข้างของกิ่ง ช่อดอกยาวประมาณ 15-60 เซนติเมตร ช่อดอกขนาดกลางจะมีดอกย่อยประมาณ 3,000 ดอก

ภาพที่ 3 ลักษณะช่อดอกลำไย

ดอก มีสีขาวหรือขาวอมเหลืองมีขนาดเล็กเส้นผ่าศูนย์กลางประมาณ 6-8 มิลลิเมตร มีกลิ่นหอม ช่อดอกหนึ่ง ๆ อาจมีดอก 3 ชนิด (polygamo-monoecious) ดอกตัวผู้ (staminate) ดอกตัวเมีย (pistillate flower) และดอกสมบูรณ์เพศ (perfect flower) ลักษณะที่คล้ายคลึงกันของดอกทั้ง 3 ชนิด คือกลีบดอกบาง 5 กลีบ สีขาว กลีบเลี้ยงหนาแข็ง 5 กลีบมีสีเขียวปนน้ำตาล

ก. ดอกตัวผู้ มีเกสรตัวผู้ 6-8 อัน เรียงเป็นชั้นเดียวกันบนจานรองดอก(disc) ซึ่งมี สีนํ้าตาลอ่อนและมีลักษณะอ้วนน้ำ ก้านชูเกสรตัวผู้มีขน เกสรตัวผู้มีความยาวสม่ำเสมอคือยาวประมาณ 3-5 มิลลิเมตร อับเรณูมี 2 หยัก และเมื่อแตกจะแตกตามยาว(longitudinal dehiscence)

ข. ดอกตัวเมีย ประกอบด้วยรังไข่ที่มี 2 พู(bicarpellate) ตั้งอยู่บนจานรองดอก เป็นแบบ superior ovary ด้านนอกของรังไข่มีขนปกคลุมอยู่ แต่ละพูจะมีเพียง 1 ช่อง(locule) เท่านั้น ที่จะเจริญเติบโตและพัฒนาจนเป็นผล ส่วนอีกพูหนึ่งจะค่อยๆฝ่อ ในบางกรณีอาจมีไข่ทั้งสองเจริญจนเป็นผลได้ เกสรตัวเมีย (Style)ยาวประมาณ 2.5 มิลลิเมตร ตรงปลายยอดเกสร(stigma) แยกออกเป็น 2 แฉก เห็นได้ชัดเมื่อดอกบานเต็มที่ เกสรตัวผู้มีประมาณ 8 อัน ก้านเกสรตัวผู้เป็นแบบ semi-sessile filament สั้นเพียง 1 มิลลิเมตร อับเรณูของเกสรตัวผู้จะไม่มีการแตกและไม่มีการงอก แต่จะค่อยๆแห้งตายไปหลังดอกบาน

ค. ดอกสมบูรณ์เพศ มีทั้งเกสรตัวผู้และเกสรตัวเมียอยู่ในดอกเดียวกัน รังไข่พองเป็นกระเปาะค่อนข้างกลม ขนาดเล็กกว่ารังไข่ของดอกเพศเมีย ยอดเกสรตัวเมียจะสั้นกว่าและตรงปลายจะแยกเพียงเล็กน้อยเมื่อดอกบาน ก้านชูอับละอองของดอกสมบูรณ์เพศจะมีความยาวสม่ำเสมอคือ มีความยาวอยู่ระหว่าง 1.5 -3.0 เซนติเมตร ดอกสมบูรณ์เพศสามารถติดผลได้เช่นเดียวกับดอกตัวเมีย

ดอกตัวผู้

ดอกตัวเมีย

ดอกสมบูรณ์เพศ

ผล มีผลทรงกลมเบี้ยว เปลือกสีนํ้าตาลปนเหลืองหรือปนเขียว ผล สุกมีเปลือกสีเหลืองหรือสีนํ้าตาลอมแดงผิวเปลือกเรียบหรือเกือบเรียบ มีตุ่มแบนๆปกคลุมที่ผิวเปลือกด้านนอกเนื้อลำไยเป็นเนื้อเยื่อพาเรนไคมาที่ เจริญล้อมรอบเมล็ด(outer integument) และอยู่ระหว่างเปลือกกับเมล็ด ซึ่งมีสีขาวคล้ายวุ้น มีสีขาวขุ่น ใสหรือสีชมพูเรื่อๆ มีกลิ่นหอม รสหวาน แตกต่างกันไปตามพันธุ์

เมล็ด มีลักษณะกลมจนถึงแบน เมื่อยังไม่แก่มีสีขาวแล้วค่อยๆเปลี่ยนเป็นสีดำมันส่วนของเมล็ดที่ dragon' eye) นี้จะมีขนาดเล็กหรือใหญ่ต่างกันไปตามพันธุ์ เมื่อผลแก่จัดถ้ายังไม่เก็บเกี่ยว placenta จะใหญ่ขึ้นเนื่องจาก placenta ดูอาหารขึ้นไปเลี้ยงเมล็ด ทำให้เนื้อเยื่อมีรสชาติขม

นอกจากนี้ ลำไยยังสามารถแบ่งออกได้อีก 3 ลักษณะตามระยะเวลาในการติดดอกออกผลคือ ก.พันธุ์เบา ได้แก่ พันธุ์ดอ ข.พันธุ์ปานกลาง ได้แก่ พันธุ์แก้ว พันธุ์หัว พันธุ์สีชมพู ค.พันธุ์หนัก ได้แก่ พันธุ์สีแดง เบี้ยวเขียว และพันธุ์พวงทอง

พันธุ์ลำไย จากเอกสาร “เล่าขานตำนานลำไย” เล่าว่า จังหวัดลำพูนและจังหวัดเชียงใหม่ เป็นแหล่งที่ปลูกลำไยพันธุ์ดีที่สุดในประเทศไทย กำเนิดลำไยพันธุ์ดีหรือที่ชาวบ้านเรียกว่า “ลำไยพันธุ์กะโหลก” ลำไยเท่าที่พบในประเทศไทยแบ่ง 4 กลุ่ม คือ ลำไยป่า ลำไยพื้นเมือง (ลำไยกระดุก) ลำไยพันธุ์ดี (ลำไยกะโหลก) และลำไยเครี (ลำไยชลบุรี) ลำไยพันธุ์พื้นเมืองเป็นลำไยที่มีผลเล็ก ออกผลดกเป็นพวงมีหลากหลายชนิดแต่เรียกรวมๆ กันว่าลำไยเมือง (ลำไยพันธุ์พื้นเมือง, ลำไยกระดุก) พบเห็นอยู่ทั่วไปในภาคเหนือและเหลือน้อยเต็ม

ที่เพราะไม่นิยมปลูกและไม่มีราคา ลำไยที่นิยมปลูกมากที่สุดในขณะนี้คือ ลำไยพันธุ์กะโหลก กลุ่มลำไยอีดอหรือถ้าจะเรียกแบบเมืองเหนือก็ต้องเรียกว่า พันธุ์อีดอ ซึ่งไม่ใช่คำหยาบคายอะไร พืชพันธุ์ใดที่เป็นพันธุ์เบาออกก่อนเขา ภาษาเหนือจะเรียกว่า พันธุ์ตอทั้งนั้น พันธุ์ลำไยที่พบในปัจจุบันอาจแบ่งได้ 2 ชนิด ตามลักษณะการเจริญเติบโต ลักษณะผล เนื้อ เมล็ด และรสชาติ คือ

1. **ลำไยเครือหรือลำไยเถา** มีลำต้นเลื้อยคล้ายเถาวัลย์ มีผลเล็ก เมล็ดโต เนื้อผลมีกลิ่นคล้ายกำมะถัน ปลูกไว้เป็นไม้ประดับมากกว่ารับประทาน

2. **ลำไยต้น แบ่งออกเป็น 2 ชนิด คือ** 1) ลำไยพันธุ์พื้นเมือง 2) ลำไยกะโหลก มีอยู่หลายพันธุ์ ดังนี้

1) **พันธุ์ตอ หรืออีดอ** เป็นลำไยพันธุ์เบา คือออกดอกและเก็บผลก่อนพันธุ์อื่น ชาวสวนนิยมปลูกมากที่สุด ราคาดี เป็นพันธุ์ที่เจริญเติบโตดี โดยเฉพาะในดินอุดมสมบูรณ์ และมีน้ำพอเพียง ทนแล้งและทนน้ำได้ดีปานกลาง พันธุ์ตอแบ่งตามสีของยอดอ่อนได้ 2 ชนิดคือ

* **อีดอยอดแดง** เจริญเติบโตเร็วมากเมื่อเปรียบเทียบกับอีดอยอดเขียว ลำต้นแข็งแรงไม่ฉีกหักได้ง่าย เปลือกลำต้นสีน้ำตาลปนแดง ใบแบนสีแดงปัจจุบันดอยอดแดงไม่ค่อยนิยมปลูก เนื่องจากออกดอกติดผลไม่ดี และเมื่อผลเริ่มสุกถ้าเก็บไม่ทันผลจะร่วงเสียหายมาก

* **อีดอยอดเขียว** มีลักษณะต้นคล้ายอีดอยอดแดง แต่ใบอ่อนเป็นสีเขียว ออกดอกติดผลง่าย แต่อาจไม่สม่ำเสมอ นอกจากนี้ลำไยพันธุ์อีดอยังแบ่งตามลักษณะของก้านช่อผลได้ 2 ชนิด คือ อีดอก้านอ่อน เปลือกของผลจะบาง และอีดอก้านแข็ง เปลือกผลจะหนาผลขนาดค่อนข้างใหญ่ ทรงผลกลมแป้น เบี้ยวยกป้าข้างเดียว ผิวสีน้ำตาล มีกระหรือตาห่าง สีน้ำตาลเข้ม เนื้อค่อนข้างเหนียว สีขาวขุ่น เมล็ดขนาดใหญ่ปานกลาง รูปร่างแบนเล็กน้อย

2) **พันธุ์ชมพูหรือสีชมพู** เป็นลำไยพันธุ์กลาง มีรสชาติ นิยมรับประทาน ทรงพุ่มต้นสูงโปร่งกิ่งเปราะหักง่าย การเจริญเติบโตดี ไม่ทนแล้ง เกิดดอกติดผลง่ายปานกลาง การติดผลไม่สม่ำเสมอ ช่อผลยาวผลขนาดใหญ่ปานกลาง ทรงผลค่อนข้างกลม เบี้ยวเล็กน้อย ผิวสีน้ำตาลอมแดง ผิวเรียบ มีกระสีคล้ำตลอดผล เปลือกหนา แข็งและเปราะ เนื้อหนาปานกลาง นุ่มและกรอบ สีชมพูเรื่อๆ ยิ่งผลแก่จัดสีของเนื้อยิ่งเข้ม เนื้อล่อน รสหวาน กลิ่นหอม เมล็ดค่อนข้างเล็ก

3) **พันธุ์ห้าว หรืออีห้าว** เป็นลำไยพันธุ์หนัก ลำต้นไม่ค่อยแข็งแรง เปลือกลำต้นสีน้ำตาลปนแดงเขียว เป็นพันธุ์ที่เจริญเติบโตดีมาก ทนแล้งได้ดี พันธุ์ห้าวแบ่งได้เป็น 2 ชนิด คือห้วยอดแดงและห้วยอดเขียว ลักษณะแตกต่างกันที่สีของใบอ่อนหรือยอด ห้วยอดแดงมีใบอ่อนเป็นสีแดง ห้วยอดเขียวมีใบอ่อนหรือยอดเป็นสีเขียว เกิดดอกและติดผลค่อนข้างยากอาจให้ผลเว้นปี ช่อดอกสั้น ขนาดผลในช่อมักไม่สม่ำเสมอ กันผลขนาดใหญ่หรือปานกลาง ทรงผลกลมและเบี้ยว ฐานผลบวม ผิวสีน้ำตาล มีกระสีคล้ำตลอดผล เปลือกหนา เนื้อหนาแน่น แข็งและกรอบ สีขาวขุ่น รสหวานแหลม กลิ่นหอม มีน้ำปานกลาง เมล็ดขนาดค่อนข้างเล็ก ห้วยอดแดงจะออกดอกง่ายกว่าห้วยอดเขียว และมีเนื้อสีค่อนข้างขุ่นน้อยกว่า และมีปริมาณน้ำมากกว่าห้วยอดเขียว

4) **พันธุ์เบี้ยวเขียวหรืออีเบี้ยวเขียว** เป็นลำไยพันธุ์หนักเจริญเติบโตดี ทนแล้งได้ดีแต่มีกลิ่นแอต่อโรคพุ่มไม้กวาด เกิดดอกยาก มักเว้นปี ช่อผลหลวม สีของผลเมื่อมีขนาดเล็กสีเขียวพันธุ์เบี้ยวเขียวแบ่งได้เป็น 2 ชนิด เบี้ยวเขียวก้านแข็ง (เบี้ยวเขียวป่าเล่า) และเบี้ยวเขียวก้านอ่อน (เบี้ยวเขียวป่าแดด) เบี้ยวเขียวก้านแข็งให้ผลไม่ตกแต่ขนาดผลใหญ่มาก แต่ติดผลน้อยไม่ค่อยนิยมปลูก ส่วนเบี้ยวเขียวก้านอ่อนให้ผลตกเป็นพวงใหญ่ ผลมีขนาดใหญ่ ทรงผลกลมแบนและเบี้ยวมากเห็นได้ชัด ผิวสีเขียวอมน้ำตาล ผิวเรียบ เปลือกหนาและเหนียว เนื้อหนาแห้งกรอบล่อนง่าย สีขาว มีน้ำน้อย รสหวานแหลม กลิ่นหอม เมล็ดค่อนข้างเล็ก

5) **พันธุ์ใบตำหรืออีดำหรือกะโหลกใบตำ** เป็นลำไยพันธุ์กลาง ออกดอกติดผลสม่ำเสมอ เจริญเติบโตดีมาก ทนแล้งและน้ำได้ดี ข้อเสียคือ ผลโตเต็มที่เล็กกว่าพันธุ์อื่นๆ มีผลขนาดใหญ่ปานกลาง ค่อนข้างกลม แบนและเบี้ยวเล็กน้อย ผิวสีน้ำตาล ผิวขรุขระ เปลือกหนาและเหนียว ทนทานต่อการขนส่ง เนื้อหนาปานกลาง สีขาวครีม รสหวาน เมล็ดขนาดเล็ก รูปร่างค่อนข้างยาวและแบน

6) **พันธุ์แดงหรืออีแดงกลม** เป็นลำไยพันธุ์กลาง ผลกลม เนื้อมีกลิ่นคาวคล้ายกำมะถัน ทำให้คุณภาพไม่ค่อยดี การเจริญเติบโตปานกลาง ไม่ทนแล้ง และไม่มีน้ำขังจึงล้มน้ำง่าย มักยืนตายเมื่อเกิดสภาพน้ำขัง หรือปีที่ติดผลดก พันธุ์แดงแบ่งได้เป็น 2 ชนิด คือ แดงเปลือกหนา และแดงเปลือกบาง พันธุ์แดงเกิดดอกและติดผลง่าย ติดผลค่อนข้างคงที่ ผลขนาดใหญ่ปานกลาง ขนาดผลค่อนข้างสม่ำเสมอ ทรงผลกลม ผิวสีน้ำตาลอมแดง ผิวเรียบ เปลือกบาง เนื้อหนาปานกลาง สีขาวครีมเนื้อเหนียว มีน้ำมากจึงมักแฉะ เมล็ดรูปร่างป้อม จุกใหญ่มาก แดงเปลือกหนามีขนาดผลใหญ่กว่า เปลือกหนากว่า เนื้อหนากว่า ส่วนลักษณะอื่นๆ คล้ายคลึงกัน

7) **พันธุ์ฮีเหลืองหรือเหลือง** มีทรงพุ่มค่อนข้างกลม ออกผลดก กิ่งเปราะจึงหักง่ายเมื่อมีผลดกมากๆ ผลค่อนข้างกลม เนื้อสีขาวนวล เมล็ดกลม

8) **พันธุ์พวงทอง** เป็นพันธุ์ที่ช่อดอกขนาดใหญ่กว้าง ผลทรงค่อนข้างกลมและเบี้ยวเล็กน้อย ผิวสีน้ำตาลมีกระสีน้ำตาล เนื้อหนา กรอบ สีขาวครีม รสหวาน เมล็ดขนาดปานกลางและแบน

9) **พันธุ์เพชรสาครทวาย** จัดว่าเป็นลำไยพันธุ์ทวายคือ สามารถออกดอกมากกว่าหนึ่งครั้งต่อปี มีใบขนาดเล็ก เรียวแหลม ออกดอกและให้ผลผลิตปีละ 2 รุ่น คือ รุ่นแรกออกดอกราวเดือนธันวาคม - มกราคม และเก็บผลได้ประมาณเดือนพฤษภาคม - มิถุนายน รุ่นที่สองออกดอกราวเดือนกรกฎาคมถึงสิงหาคม เก็บเกี่ยวผลได้ในเดือนธันวาคม - มกราคม ผลกลม เปลือกบาง เนื้อมีสีขาวฉ่ำน้ำ

10) **พันธุ์ปุมตินไค้ง** มีผลสวยงาม ขนาดใหญ่ สีเขียวให้ผลดก แต่คุณภาพและรสชาติไม่ดี กลิ่นคาว ปัจจุบันพันธุ์นี้ลดลงเป็นอย่างมาก คงมีแต่สวนเก่าๆ ซึ่งมีเพียงบางต้นเท่านั้น

11) **พันธุ์ตลับนาค** ผลขนาดใหญ่ ค่อนข้างกลม ผิวเปลือกเรียบ เนื้อหนา สีขาวใส เมล็ดเล็ก รสไม่ค่อยหวานจัด

ประวัติและถิ่นกำเนิด

มีผู้กล่าวไว้ว่าลำไยเป็นไม้ผลพื้นเมืองของประเทศจีนตอนใต้จึงสันนิษฐานว่าถิ่นกำเนิดของลำไยอยู่ในประเทศจีนตอนใต้เนื่องจากชาวจีนได้ปลูกลำไยมาเป็นเวลากว่าพันปีแล้วโดยปลูกกันมากในมณฑลกว่างตุ้งฟู เกียนกวางสีใต้หวันและเสฉวนโดยมีศูนย์กลางอยู่ที่มณฑลฟูเกียนปลูกลำไยควบคู่กันไปกับการปลูกลิ้นจี่

ประวัติความเป็นมาของลำไยในประเทศจีนนั้นได้มีการกล่าวถึงลำไยในวรรณคดีของจีนสมัยพระเจ้าเซ่งแท่ง (Cheng Tang) (B.C.1766) และในหนังสือ RuYa(110 B.C.) ก็ได้มีการบันทึกไว้ แต่วรรณคดีเล่มแรกซึ่งได้บรรยายต้นไม้นี้ไว้เด่นชัดคือ หนังสือ “Nam Fong T’aol Yuk Chang” ซึ่งเป็นหนังสือที่เกี่ยวกับพฤกษศาสตร์ที่มีชื่อเสียงเล่มแรกที่เขียนโดยพระของเมือง State Chi Ham ได้กล่าวไว้ว่าต้นไม้นี้อยู่ทางตอนใต้ของประเทศจีน และใช้ชื่อต้นไม้นั้นว่า lunganได้พรรณนาไว้ว่า “ลำไยเป็นไม้สูง 1-2 Chang (10-20 ฟุต) จึงมีลักษณะคล้ายลิ้นจี่ แต่ใบเล็กกว่า ผลจะสุกภายใน 7 เดือน ผลมีสีเขียวอมเหลือง ผิวเรียบ แต่จะค่อยๆ มีสะเก็ดขึ้นทีละน้อยเมื่อมันสุก ผลมีรูปร่างกลมมีขนาดเล็กเท่าลูกหิน เนื้อสีขาว มีรสหวานเหมือนน้ำผึ้ง จะติดช่อประมาณ 20-30 ผลในหนึ่งช่อ”

หนังสือชื่อ Ben Chao Kang Mu ที่เขียนโดย Li Shi Chum ได้กล่าวถึงคุณค่าของลำไยโดยใช้เป็นยา เขากล่าวว่า “ผลสามารถใช้เป็นยาบำรุงกำลังและสุขภาพ และยังใช้เป็นเครื่องสมุนไพรที่ใช้รักษาโรคพยาธิลำไส้ได้อีกด้วย” George weid Man Groff กล่าวว่า ลำไยและลิ้นจี่เป็นไม้ที่ปลูกกันอย่างกว้างขวางในหมู่คนชาวจีน จนถึงกับนักประพันธ์จีนได้อาชื่อไปแต่งเป็นบทเพลงและโคลงกลอน แสดงให้เห็นถึงความสำคัญของไม้

ผลทั้งสองชนิดนี้ต่อชีวิตความเป็นอยู่ของชาวจีนในสมัยก่อน ต่อมานักท่องเที่ยวชาวยุโรปได้เดินทางไปยังประเทศจีนได้รายงานถึงลำไยและลิ้นจี่ตั้งแต่ปี พ.ศ.1585 ซึ่งเป็นเวลา 71 ปีภายหลังที่ได้พบเส้นทางเดินทะเลไปยังประเทศจีนในปี พ.ศ.1514 และต่อมาไม้ผลทั้งสองชนิดนี้ได้เป็นที่สนใจของนักพฤกษศาสตร์และของชาวสวนทางตะวันตกโดยทั่วไป ต่อมาการแพร่กระจายของลำไยจากประเทศจีนนี้ได้แพร่เข้าไปสู่ประเทศอินเดียศรีลังกาฟิลิปปินส์ยุโรปสหรัฐอเมริกา (มลรัฐฮาวายและฟลอริดา) ออสเตรเลียควีนส์แลนด์และหมู่เกาะอินเดียตะวันตกและหมู่เกาะมาดากัสกา

ประวัติการปลูกลำไยในประเทศไทย

ในอดีตพบว่าลำไยขึ้นอยู่ทั่วไปในภาคเหนือ เช่น พบลำไยตามป่าในจังหวัดเชียงใหม่และเชียงราย มีลักษณะทั้งต้นเล็กและต้นใหญ่ มีผลขนาดเล็กและเนื้อน้อย เรียกว่า ลำไยพื้นเมืองหรือลำไยกะลาหรือลำไยธรรมดา ส่วนลำไยพันธุ์ดีหรือลำไยกะโหลกนั้นได้มีการนำเข้ามาในปี พ.ศ. 2439 โดยชาวจีนนำพันธุ์ลำไยมาถวายพระราชชายาเจ้าดารารัศมี ในพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 5 จำนวน 5 ต้น ซึ่งต่อมาได้มอบให้เจ้าน้อยคำตัน ณ เชียงใหม่ ผู้เป็นน้องชาย นำไปปลูกบริเวณบ้านสบแม่ข่าหรือบ้านน้ำทิ้ง ตำบลสบแม่ข่า อำเภอหางดง จังหวัดเชียงใหม่ ติดแม่น้ำปิง จำนวน 3 ต้น และนำไปปลูกไว้ที่กรุงเทพมหานครจำนวน 2 ต้น ซึ่งคาดว่าอาจจะเป็นลำไยที่ปลูกบริเวณตรอกจันทร์ สำหรับลำไยที่ปลูกบริเวณบ้านน้ำทิ้งจากการสังเกตพบว่าจะเป็นต้นพันธุ์ที่เพาะจากเมล็ด เพราะดูจากลักษณะของต้นและการเจริญเติบโตของต้นที่สูงใหญ่ และคาดว่าในสมัยนั้นยังไม่มีความรู้เกี่ยวกับการขยายพันธุ์ด้วยการตอนและพันธุ์ที่นำมาในครั้งนั้นคือพันธุ์เปี้ยวเขียว

หลังจากนั้นได้มีการแพร่ขยายการปลูกลำไยไปสู่อำเภอต่างๆ ในจังหวัดเชียงใหม่และลำพูนอย่างมากมายคาดว่าบริเวณที่มีการปลูกหนาแน่นได้แก่บริเวณติดกับแม่น้ำปิงแม่น้ำกว๋งแม่น้ำทาและแม่น้ำลี้เป็นต้น เพราะมีความเชื่อว่าลำไยจะเจริญเติบโตได้ดีบริเวณที่มีดินลักษณะน้ำไหลทรายมูลซึ่งเป็นดินที่มีการทับถมจากแม่น้ำมีความอุดมสมบูรณ์และสามารถระบายน้ำได้ดีเช่นที่บ้านหนองข้างคีนจังหวัดลำพูนติดแม่น้ำปิงพบว่ามีลำไยต้นหนึ่งสามารถให้ผลผลิตคิดเป็นรายได้มากกว่าหนึ่งหมื่นบาทในปี พ.ศ. 2510 ซึ่งเป็นที่กล่าวขานถึง “ลำไยต้นหมื่น” เป็นประจำ และเป็นแหล่งขยายพันธุ์ที่สำคัญ แสดงว่าเดิมแล้วลำไยปลูกกันมากในที่ลุ่มและมีน้ำให้ลำไยอย่างสมบูรณ์ แต่ในปัจจุบันได้มีการนำลำไยไปปลูกในบริเวณที่ดอนเชิงเขามากขึ้นต้องมีการจัดหาแหล่งน้ำให้แก่ลำไย สำหรับแหล่งปลูกลำไยในประเทศไทยที่สำคัญในปัจจุบันคือ จังหวัดที่อยู่ในเขตภาคเหนือ ได้แก่ จังหวัดเชียงใหม่ ลำพูน เชียงราย ลำปาง แพร่ น่าน และพะเยา และในปัจจุบันได้มีการแพร่กระจายการปลูกลำไยออกไปถึง 36 จังหวัดในทุกภาคของประเทศแล้วในภาคตะวันออก เช่น อำเภอสอยดาวและอำเภอโป่งน้ำร้อน จังหวัดจันทบุรี, ภาคกลาง เช่น จังหวัดสมุทรสาคร สมุทรสงคราม, ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เช่น จังหวัดเลย หนองคาย นครพนม, ภาคใต้ เช่น จังหวัดพัทลุง สงขลา และนครศรีธรรมราช เป็นต้น

แหล่งปลูกลำไย

พื้นที่ปลูกลำไยส่วนใหญ่อยู่ภาคเหนือ ซึ่งอาจกล่าวได้ว่า ภูมิประเทศและภูมิอากาศเหมาะสำหรับการปลูกลำไยเป็นอันมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งบริเวณจังหวัดเชียงใหม่ และจังหวัดลำพูน สามารถสร้างรายได้แก่เกษตรกรได้อย่างดีเยี่ยม และด้านเทคโนโลยีการปลูกและผลิตเข้าเสริมและพัฒนาไปสู่การผลิตอย่างจริงจัง จึงได้มีการขยายผลการส่งเสริมการปลูกและผลิตไปสู่พื้นที่ในจังหวัดอื่นๆ ด้วย รวม 36 จังหวัดของประเทศไทย พื้นที่รวม 423,618 ไร่และมีแนวโน้มเพิ่มพื้นที่มากยิ่งขึ้น

สิ่งแวดล้อมที่เหมาะสม

ดิน ลำไยสามารถขึ้นได้ดีในดินแทบทุกชนิด แม้กระทั่งดินลูกรังแต่ดินที่ลำไยชอบมาก คือดินร่วนปนทราย และดินตะกอน ซึ่งเกิดจากตะกอนกรวด หิน ดิน ทราย อินทรีย์วัตถุที่น้ำพัดพามาเกิดการทับถมของอินทรีย์วัตถุ ซึ่งจะสังเกตได้จากต้นลำไยที่ปลูกตามที่ราบลุ่มแม่น้ำปิง ในเขตจังหวัดเชียงใหม่ ลำพูน เจริญงอกงามและให้ผลผลิตดี ดินที่ปลูกลำไยควรมีหน้าดินลึก การระบายน้ำดี สำหรับค่าของความเป็นกรด-ด่าง (pH) เท่ากับ 6

อุณหภูมิ โดยทั่วไปลำไยต้องการอากาศค่อนข้างเย็น อุณหภูมิที่สามารถเจริญเติบโตได้อยู่ระหว่าง 4 - 30 องศาเซลเซียส และต้องการอุณหภูมิต่ำ (10 - 20 องศาเซลเซียส) ในฤดูหนาว ช่วงหนึ่งคือประมาณเดือนพฤศจิกายนถึงมกราคมเพื่อการออกดอก ซึ่งจะสังเกตว่าถ้าปีไหนอากาศหนาวเย็นนานๆ โดยไม่มีอากาศอบอุ่นเข้ามาแทรกลำไยจะมีการออกดอกติดผลดี

น้ำและความชื้น น้ำเป็นสิ่งจำเป็นในการเจริญเติบโตของต้นลำไยในแหล่งปลูกลำไย ควรมีปริมาณน้ำฝนอยู่ในเกณฑ์เฉลี่ยประมาณ 1,250 มิลลิเมตรต่อปี และควรมีการกระจายตัวของฝนดีประมาณ 100 - 150 วันต่อปี แต่อย่างไรก็ตามในบางช่วงลำไยต้องการน้ำน้อย คือในช่วงก่อนออกดอกแต่ในช่วงออกดอกติดผลลำไยต้องการน้ำมาก

แสง แหล่งปลูกลำไยต้องโล่งแจ้ง มีแสงแดดส่องตลอดเวลา

แหล่งผลิตลำไยหลักของโลกได้แก่ทางภาคเหนือของประเทศไทยตอนใต้ของประเทศจีนและไต้หวัน ส่วนแหล่งผลิตรองลงมาได้แก่ประเทศออสเตรเลียพม่าลาวฮ่องกงอินโดนีเซียเวียดนามและสหรัฐอเมริกา

บทที่ 3

การปลูกลำไย

ลำไย เป็นไม้ผลยืนต้นที่มีอายุการให้ผลผลิตที่ยาวนาน ดังนั้นการสร้างสวนลำไยจึงควรมีการวางแผนที่ดี โดยคำนึงถึงต้นทุนการผลิตความสะดวกต่อการปฏิบัติงานและคุ้มค่าต่อการลงทุน

การเลือกพื้นที่ปลูกลำไย

1. การเลือกพื้นที่ ลำไย เป็นพืชที่เจริญเติบโตในดินแทบทุกชนิด แม้กระทั่งดินลูกรัง แต่ดินปลูกที่ให้ลำไยมีการเจริญเติบโตได้ดี คือดินร่วนปนทรายและดินตะกอน ซึ่งเกิดจากตะกอนดินกรวด หิน ดิน ทราย อินทรีย์วัตถุที่น้ำพัดมาเกิดการทับถมของอินทรีย์วัตถุ สังเกตได้จากต้นลำไยที่ปลูกตามที่ราบลุ่มริมแม่น้ำปิง น้ำใต้ดินสูงในเขตจังหวัดลำพูน และเชียงใหม่ มีการเจริญเติบโตและให้ผลผลิตดี ดินปลูกลำไยควรมีค่าความเป็นกรดต่างของดิน(pH)อยู่ ในช่วง 5.0-7.0 มีหน้าดินลึกกระบายน้ำดี ดังนั้นก่อนทำการปลูกลำไยควรศึกษาคุณสมบัติของดิน เช่น โครงสร้างของดิน เนื้อดิน และความอุดมสมบูรณ์ของดิน เพื่อใช้เป็นแนวทางในการจัดการธาตุอาหารลำไยอย่างมีประสิทธิภาพ

2. แหล่งน้ำ น้ำเป็นสิ่งจำเป็นต่อกาเจริญเติบโตของลำไย การผลิตลำไยเพื่อให้ได้คุณภาพต้องมียน้ำในปริมาณที่เพียงพอตลอดฤดูกาล นอกจากนี้ควรทำการศึกษาคุณสมบัติของน้ำและวิธีการจัดการน้ำที่มีประสิทธิภาพ เหมาะสำหรับการผลิตลำไย

3. สภาพภูมิอากาศ ปัจจัยสภาพภูมิอากาศที่มีบทบาทสำคัญต่อการเจริญเติบโตของลำไย ได้แก่

3.1 อุณหภูมิ โดยทั่วไปลำไยต้องการอากาศค่อนข้างเย็น อุณหภูมิที่สามารถเจริญเติบโตได้อยู่ระหว่าง 4-30 องศาเซลเซียส และต้องการอุณหภูมิต่ำ 10-22 องศาเซลเซียส ในช่วงฤดูหนาวเดือนพฤศจิกายนถึงมกราคม เพื่อสร้างตาดอก ซึ่งในปีที่มีอากาศเย็นระยะเวลานานโดยไม่มีอากาศอุ่นแทรก ลำไยจะออกดอกติดผลดี แต่ถ้ามีอุณหภูมิไม่ต่ำพอ ต้นลำไยจะออกดอกน้อยหรือไม่ออกดอก

3.2 แสง การเจริญเติบโตของลำไยจำเป็นต้องได้รับแสงอย่างเพียงพอ ดังนั้นการปลูกลำไยจึงควรปลูกในที่โล่ง ในสภาพพื้นที่ที่มีปริมาณแสงน้อยซึ่งอาจเกิดจากการบังแสงของเมฆ หรือเกิดฝนตกติดต่อกันหลายวัน มักทำให้ต้นลำไยชะงักการเจริญเติบโต ส่วนในสภาพที่มีความเข้มแสงสูงมักเกิดปัญหาทำให้ผิวของผลลำไยเป็นสีน้ำตาล เข้มจำหน่ายได้ราคาตกต่ำ

3.3 ปริมาณน้ำฝนและความชื้นสัมพัทธ์ แหล่งปลูกลำไยควรมีปริมาณน้ำฝนอยู่ในช่วงประมาณ 1000 – 200 มิลลิเมตรต่อปี และควรมีการกระจายของฝนประมาณ 100-150 วันต่อปีในแหล่งปลูกที่มีปริมาณฝนตกน้อย ควรจัดหาแหล่งน้ำและระบบชลประทานให้เพียงพอและเหมาะสม

3.4 ระดับความสูงของพื้นที่ ลำไยสามารถปลูกได้ดีในที่ราบลุ่มจนถึงพื้นที่สูงกว่าระดับน้ำทะเล 1000 เมตร

4. การตลาด ก่อน การเริ่มต้นสร้างสวนลำไยผู้ดำเนินการต้องมั่นใจว่าในพื้นที่นั้นมีตลาดรองรับผลผลิตทั้งในแปรรูปและผลสด พื้นที่ปลูกลำไยไม่ควรอยู่ห่างจากจุดรับซื้อมากเกินไป เพราะจะทำให้ต้นทุนในการขนส่งสูงทำให้ไม่สามารถแข่งขันได้ในระยะยาว

5. การคมนาคมขนส่ง การ เลือกสร้างสวนลำไยในพื้นที่ที่มีความสะดวกในการติดต่อสื่อสารและการจำหน่าย ผลผลิต นอกจากจะช่วยลดต้นทุนค่าใช้จ่ายในการเดินทางยังช่วยให้การขนส่งผลผลิตไป จำหน่ายยังแหล่งรับซื้อทำได้รวดเร็วมีการสูญเสียของผลผลิตน้อยลง

6. แรงงาน การ ปฏิบัติงานภายในสวนลำไยจำเป็นต้องมีแรงงานทั้งแรงงานประจำและแรงงานชั่วคราวต้องทำงานเร่งด่วนในบางช่วง เช่น ช่วงเก็บเกี่ยวผลผลิต การตัดแต่งกิ่ง เป็นต้น แหล่งปลูกลำไยที่มี

แรงงานที่เพียงพอ และมีความชำนาญจะช่วยลดต้นทุนการผลิตลงได้มาก นอกจากนี้ควรมีการฝึกฝนแรงงานให้มีความรู้และทักษะเพื่อช่วยแบ่งเบาภาระให้ กับเจ้าของสวน

การเลือกต้นพันธุ์ลำไย

จากคำกล่าวที่ว่า “การเลือกไม้ผลพันธุ์ดีมีชัยไปกว่าครึ่ง” การ สร้างสวนลำไยเพื่อให้ต้นลำไยมีให้ ผลผลิตที่มีคุณภาพ ควรเลือกซื้อต้นลำไยจากแหล่งที่น่าเชื่อถือได้ มีการผลิตจากต้นพันธุ์ที่มีพ่อแม่สมบูรณ์ แข็งแรงสามารถตั้งตัวได้เร็วที่สำคัญควรควรได้จากต้นพันธุ์ที่มีประวัติการ ออกดอกติดผลสม่ำเสมอ ผลมีขนาดใหญ่ การคัดเลือกลำไยควรคำนึงถึงระบบรากที่แข็งแรง เช่น การปลูกต้นลำไยกิ่งเสียบหรือการเสริมรากกับต้น กิ่งตอนหลังปลูก

การวางแผนสร้างสวนลำไย

การวางแผนปลูกลำไยที่ดีย่อมส่งผลให้การจัดการสวนมีประสิทธิภาพเพิ่มมากขึ้น สามารถนำเทคโนโลยี หรือเครื่องมือที่ทันสมัยมาปรับปรุงใช้ในการผลิตเพื่อให้ ผลผลิตของลำไยมีคุณภาพและช่วยลดต้นทุนการผลิต ลงได้ จอควรพิจารณาในการวางแผนสร้างสวนลำไยมีดังนี้

ขนาด พื้นที่ การสร้างสวนลำไยเพื่อเป็นการค้ามักใช้พื้นที่ปลูกขนาดใหญ่ควรมีการแบ่ง พื้นที่ปลูกเป็น แปลงย่อยหลายแปลงแต่ละแปลงควรมีถนนกันเพื่อให้เกิดความ สะดวกต่อการจัดการด้านต่างๆเช่น การให้น้ำ และธาตุอาหาร การควบคุมป้องกันศัตรูลำไยหรือป้องกันไฟป่าในช่วงหน้าแล้ง เป็นต้น

ระยะ ปลูก การกำหนดระยะปลูกของลำไยเพื่อป้องกันปัญหาที่อาจเกิดขึ้นภายหลังการปลูกควร มี การศึกษาข้อดีและข้อเสียของระยะปลูกต่างๆให้ละเอียดตลอดจนวิธีการจัดการ หลังทำการปลูก เช่น การจัด แต่งกิ่งควบคุมทรงพุ่ม การใช้สารกระตุ้นการออกดอก เป็นต้น

ส่วน ประกอบอื่นๆ เพื่อให้เกิดความสะดวกในการทำงานและสภาพภูมิทัศน์ภายในสวนมีความ สวยงาม การสร้างสวนลำไยควรมีส่วนประกอบอื่นๆ เช่น มีแหล่งน้ำที่พอเพียง แนวระบายน้ำและป้องกันน้ำขัง ถนนภายในสวน โรงเรือน โรงคัดบรรจุผลผลิตควรอยู่กลางพื้นที่สวน เพื่อให้สะดวกต่อการจัดการเป็นต้น

รูปแบบการปลูกลำไย

รูปแบบการปลูกลำไยที่นิยมมี 3 แบบ คือ

1. การปลูกระยะห่าง เป็น วิธีที่นิยมมากตั้งแต่ในอดีตและปัจจุบัน การปลูกลำไยต้องการให้ต้นลำไยมี เจริญเติบโตขยายขนาดของทรงพุ่มเต็มที่ รูปแบบการปลูกมีทั้งสี่เหลี่ยมจัตุรัส และแบบสี่เหลี่ยมผืนผ้า โดย กำหนดให้ระยะห่างระหว่างแถวและระยะห่างระหว่างต้นเกิน 8 เมตร เช่น 8x8 10x10 12x12 8x10 และ 10x12 เมตร ต้นลำไยมักมีทรงพุ่มขนาดใหญ่ ปริมาณผลผลิตดีต้นสูง แต่จำนวนต้นต่อไร่ค่อนข้างน้อยมักประสบ ปัญหาการจัดการและต้นลำไยโค่นล้มง่ายโดยเฉพาะ เมื่อเกิดพายุลมแรง

2. การปลูกระยะชิด เป็นการใช้พื้นที่ให้เกิดประโยชน์สูงสุด แต่การปลูกระยะชิดต้องมีการตัดแต่งกิ่ง เอควบคุมทรงพุ่มและการใช้สาร โฟแทสเทียมคลอไรด์ กระตุ้นให้มีการออกดอก การปลูกลำไยระยะชิดเป็น รูปแบบการปลูกที่ได้จำนวนต้นต่อไร่สูง ในประเทศไทยมีการสร้างสวนลำไยระยะชิดยังไม่แพร่หลาย อาจ เนื่องมาจากมีบทเรียนจากการปลูกลำไยระยะชิด ที่ไม่ประสบความสำเร็จในอดีต การควบคุมทรงพุ่มทำได้ยาก เพราะต้นลำไยที่ตัดแต่งกิ่งมักออกดอกปีเว้นปี อย่างไรก็ตามภายหลังมีการค้นพบสารโฟแทสเทียมคลอไรด์ สามารถกระตุ้นการออกดอก ของลำไยได้ แนวคิดเกี่ยวกับการปลูกลำไยระยะชิดจึงกลับมาอีกครั้ง ซึ่งรูปแบบ การปลูกลำไยระยะชิดมีหลายๆแบบ ดังนี้

2.1 การปลูกระยะชิดแบบแถวเดียว เป็นรูปแบบการปลูกคล้ายระบบการปลูกห่างแต่มีระยะ ปลูกที่แคบกว่า เช่น แบบสี่เหลี่ยมจัตุรัส ระยะปลูก 4x4 5x5 เมตร หรือ แบบสี่เหลี่ยมผืนผ้า ระยะปลูก 3x6

4x6 เมตร ซึ่งสามารถนำเครื่องจักรเข้าไปปฏิบัติงานในสวนได้สะดวกกว่าแบบสี่เหลี่ยมจัตุรัส

2.2 การปลูกระยะชิดแบบแถวคู่ เป็นระบบการปลูกที่กำหนดให้แถวอยู่ชิดกันหนึ่งคู่สลับกับแถวห่างเพื่อการปฏิบัติงานงานโดยเครื่องจักร เป็นระบบที่เพิ่มจำนวนต้นต่อไร่มากขึ้นและมีพื้นที่การให้ผลผลิตเพิ่มมากขึ้น แต่ในลักษณะสภาพแวดล้อมที่อากาศร้อนขึ้นอาจทำให้มีการระบาดของโรคและแมลง ศัตรูลำไยมาก

2.3 การปลูกระยะชิดแบบกลุ่ม เป็นระบบการปลูกลำไยรวมกันให้เกิดเป็นกลุ่มโดยอาศัยเทคนิคการตัดแต่งกิ่งควบ คุมทรงพุ่ม เป็นการเพิ่มพื้นที่ของการให้ผลผลิตลำไย)

3.ระบบคอนทัวร์หรือระบบแนวระดับ เป็นระบบการปลูกลำไยที่ช่วยป้องกันและลดอัตราการชะล้างหรือการพังทลายของดินในพื้นที่ที่มีความลาดชัน ปกติระบบการปลูกนี้จะให้เมื่อพื้นที่ปลูกมีความลาดชันเกิน 3 เปอร์เซ็นต์ หมายถึงในทุกระยะทาง 100 เมตร จะมีระดับความสูงขึ้นหรือต่ำลง 3 เมตรขึ้นไปต้องทำการปลูกตามแนวระดับ การเตรียมพื้นที่ปลูกต้องมีการทำระดับหรือขึ้นบันได ตามระดับความสูงของพื้นที่ซึ่งการปลูกแบบนี้มีความยุ่งยากต่อการปฏิบัติงาน ในสวนมากกว่าวิธีอื่น

ฤดูปลูก

ช่วง เวลาที่เหมาะสมในการปลูกลำไย คือช่วงเดือนพฤษภาคม-กรกฎาคม ซึ่งเป็นช่วงเริ่มต้นฤดูฝน จะได้น้ำช่วงแรกเพื่อให้ลำไยตั้งตัวได้ในระยะแรก 3-4 เดือน ก่อนเข้าสู่ช่วงฝนตกหนัก(สิงหาคม-กันยายน) และฝนจะทิ้งช่วงในเดือน ตุลาคม-มกราคม และเข้าสู่ฤดูแล้ง (กุมภาพันธ์-เมษายน) ซึ่ง จะต้องมีการจัดการน้ำที่ดี ในระยะปีที่1-2 ซึ่งถือว่าเป็นปีที่ลำไยตั้งตัวและจะรอดได้จำเป็นต้องไม่ให้ขาดน้ำในฤดูแล้ง และไม่ให้น้ำท่วมขังในฤดูฝนด้วย

การเตรียมพื้นที่ปลูกลำไย

การสร้างลำไยของประเทศไทยส่วนมากมักมีการปลูกใน 2 ลักษณะพื้นที่คือ

การสร้างสวนลำไยที่สภาพที่ลุ่ม บาง พื้นที่ของจังหวัดลำพูนและเชียงใหม่จะมีการปลูกลำไยในที่ซึ่งทำนามาก่อน ปัญหาหลักที่พบของการปลูกลำไยในที่ลุ่มคือ น้ำท่วมขังโดยเฉพาะในช่วงฤดูฝน และมีระดับน้ำใต้ดินสูง หากมีการระบายน้ำไม่ดี ทำให้ต้นลำไยชะงักการเจริญเติบโต การจัดการพื้นที่ปลูกลำไยที่เป็นที่ลุ่มคือการยกสันร่องปลูกลำไย เป็นการสร้างสวนลำไยที่ต้องมีการลงทุนค่อนข้างสูง โดยทำการขุดร่องน้ำนำดินจากการขุดมาเสริมบนสันร่องเพื่อให้ระดับดินปลูกสูง ขึ้น สันร่องที่ใช้ปลูกควรกว้างพอสำหรับการเจริญเติบโตของลำไย โดยทั่วไปสันร่องมีความกว้างประมาณ 6-8 เมตร และร่องน้ำกว้าง 1—2 เมตร ระบบ การปลูกบนสันร่องนิยมปลูกเป็นลักษณะแถวเดี่ยวหรือแถวคู่ การปลูกลำไยบนสันร่องควรทำการตัดแต่งกิ่งเพื่อควบคุมทรงพุ่มอย่างสม่ำเสมอ เพื่อให้สะดวกต่อการปฏิบัติงาน และลดปัญหาโรคและแมลงศัตรูลำไย การสร้างสวนลำไยระบบนี้ในระยะแรกของการปลูกต้นลำไยมีทรงพุ่มขนาดเล็กสามารถ ใช้พื้นที่ว่างบนสันร่องปลูกพืชอายุสั้น เช่น พืช ผัก หรือตระกูลถั่ว และยังทำให้ต้นลำไยได้รับน้ำและปุ๋ยที่พืชผักอยู่ตลอดเวลาทำให้ต้นลำไยเจริญเติบโตอย่างรวดเร็ว

การสร้างสวนลำไยในสภาพที่ดอน การเตรียมพื้นที่ปลูกลำไยในสภาพที่ดอนจะทำได้สะดวกกว่าในสภาพที่ลุ่ม ปัญหาส่วนมากที่มักพบในการปลูกลำไยในสภาพที่ดอน คือ การขาดน้ำ พื้นที่มีชั้นหินแข็งและปัญหาไฟป่า เป็นต้น ดังนั้นการเตรียมพื้นที่ปลูกการสภาพที่ดอนควรสำรวจพื้นที่สร้างแหล่งน้ำ สำหรับใช้ภายในสวน สภาพพื้นที่ปลูกลำไยมีชั้นหินแข็งควรใช้เครื่องจักรทำลายชั้นหินแข็งก่อน ปลูก โดยเฉพาะในช่วงฤดูฝนอาจทำให้ลำไยชะงักการเจริญเติบโตหรือตายได้ การสร้างสวนลำไยในที่ดอนยังมีปัญหาลมพัดแรงทำให้ต้นโคนล้มกิ่งฉีกปัญหาการโคนล้ม มีการใช้ไม้ไผ่ค้ำกิ่งน้อยลง นอกจากนี้การสร้างสวนลำไยในที่ดอนยังต้องทำ

แนวป้องกันไฟฟ้าในช่วงหน้าแล้ง หรืออาจสร้างถนนโดยรอบภายในสวนสาธารณะใช้เป็นแนวป้องกันความเสียหายจากไฟไหม้

การปลูกลำไย

การปลูกลำไยเป็นวิธีการปฏิบัติที่ต้องอาศัยทักษะและความละเอียดอ่อน เพื่อให้ต้นลำไยมีการเจริญเติบโตที่ดีและรอดตายสูง ขั้นตอนการปลูกลำไยมีดังนี้

1. การเตรียมต้นพันธุ์ลำไยก่อนปลูก เพื่อให้กิ่งพันธุ์ลำไยสามารถปรับตัวเข้ากับสภาพแวดล้อมปลูกได้ดีก่อนปลูก ประมาณ 1-2 สัปดาห์ ควรย้ายต้นพันธุ์ลำไยออกจากกลางแจ้งภายนอกโรงเรือน มีการตัดแต่งกิ่งยอดอ่อนออกบ้าง เพื่อลดการคายน้ำกรณีที่ใช้ต้นลำไยที่ขยายพันธุ์ด้วยวิธีเสียบกิ่ง ควรตรวจสอบการเชือติดของรอยแผลให้สมบูรณ์และใช้มีดกรีดพลาสติกพันแผลออก ก่อนนำไปปลูก

2. การเตรียมหลุมปลูกลำไย มีการปฏิบัติดังนี้

2.1 การวัดระยะตำแหน่งของหลุมปลูกลำไย เป็นการกำหนดตำแหน่งของหลุมปลูกลำไยตามที่กำหนดไว้ในแผนผังของพื้นที่ปลูก การวัดระยะเพื่อกำหนดตำแหน่งหลุมปลูกของลำไย ควรได้แนวแถวปลูกที่มองทุกด้านเป็นแนวเส้นตรงในทุกทิศ อุปกรณ์ที่จำเป็นในการวัดระยะตำแหน่งของหลุมปลูกลำไยเช่น เทปวัด ไม้หลักเสี้ยนแนว ไม้หลักกำหนด จุด เชือก และอุปกรณ์อื่นๆ เช่น ค้อน จอบ มีด การทำสวนในพื้นที่ขนาดใหญ่อาจใช้กล้องช่วยเสี้ยนแนวทำให้การปฏิบัติงานเร็ว ขึ้น

2.2 การขุดหลุมปลูกลำไย ขนาดของหลุมปลูกพิจารณาได้จากสภาพโครงสร้างของดิน ถ้าในสภาพพื้นที่ที่มีโครงสร้างดินปลูกเป็นดินร่วน และมีความอุดมสมบูรณ์ขนาดของหลุมปลูกอาจเล็กลงได้โดยปกติจะใช้ขนาด 30X50 เซนติเมตร การทสวนลำไยในพื้นที่ขนาดใหญ่การขุดหลุม ปลูกต้องใช้แรงงานจำนวนมากทำให้เสียเวลาและค่าใช้จ่ายสูง การใช้แทรกเตอร์ติดสวนเจาะดิน ทำการขุดหลุมจะช่วยให้ประหยัดเวลา แลแรงงานได้อย่างมาก แต่การใช้อุปกรณ์เหล่านี้ควรหลีกเลี่ยงในสภาพดินค่อนข้างชื้น

ขั้นตอนการขุดหลุมและปลูกต้นพันธุ์ลำไย

วิธีการปลูกลำไยที่ถูกต้องจะช่วยให้ต้นลำไยมีการเจริญเติบโตที่ดีและได้สวนลำไยที่มีความเป็นระเบียบสวยงาม ควรมีขั้นตอนดังนี้

1. วางไม้กำหนดตำแหน่งปลูก ก่อนขุดหลุมในตำแหน่งปลูกเพื่อป้องกันไม่ให้ตำแหน่งของต้นลำไยเคลื่อนไปจากตำแหน่งเดิมที่กำหนดไว้
2. ขุด หลุมแยกชั้นดินบนและดินล่างไว้ไม่ให้ปนกัน ในสภาพที่มีความชื้นสูงควรมีการตากหน้าดินทิ้งไว้ประมาณ 1 สัปดาห์ก่อนปลูกเพื่อป้องกันกำจัดศัตรูพืชที่อาศัยอยู่ในดิน
3. คลุกเค้าปุ๋ยคอกที่ย่อยสลายแล้วหรือปุ๋ยหมักกับดินชั้นบน อัตรา 1:1 หรือ 2:1 ใส่ลงไปบริเวณก้นหลุม ปลูกต้นลำไยให้อยู่ในตำแหน่งต้นของไม้กำหนดตำแหน่งปลูก
4. กลบดินให้แน่นกระชับให้สูงกว่าระดับพื้นและให้รอยเชื่อมต่อต้นพันธุ์อยู่หัวผิวดินและรดน้ำให้ความชื้นหลังปลูก

การดูแลรักษาลำไยที่ปลูกใหม่

หลัง การปลูกลำไยเสร็จเรียบร้อยแล้ว ถ้าสภาพแวดล้อมปลูกไม่เหมาะสมโดยเฉพาะการปลูกลำไยในที่ดินช่วงหน้าแล้งอาจทำให้ลำไยได้รับอันตรายจำเป็นต้อง มีการปฏิบัติเพื่อให้ต้นลำไยมีการเจริญเติบโตตามปกติ ควรมีการปฏิบัติดังนี้

1. การผูกหลักเพื่อป้องกันต้นโยกคลอนจากลมหรือสัตว์เลื้อย ทำให้รากลำไยได้รับความเสียหาย

2. การปลูกลำไยที่ขยายพันธุ์โดยการเสียบกิ่ง ควรใช้ปลายมีดกรีด พลาสติกพัน แผลออกเพื่อป้องกันพลาสติกกัดลำต้นลำไย

3. คลุม โคนต้นลำไยด้วยเศษพืชในช่วงฤดูแล้ง เช่น ฟางข้าว หญ้าแห้ง เป็นต้น เพื่อลดการสูญเสียน้ำไปจากดินและควรราดสารเคมีป้องกันกำจัดแมลงศัตรูทำลาย รากลำไย เช่น ปลวก และ มด บังร่มให้ต้นลำไยกรณีปลูกในพื้นที่ที่มีแดดจัดสภาพอากาศร้อนเกินไปอาจเป็นอันตราย ต่อต้นลำไยควรใช้วัสดุพรางแสง เช่น งามะพร้าว ตาข่ายพรางแสง

4. ระยะแรกของการปลูกควรให้น้ำทุกวัน

การปลูกลำไยทรงเตี้ยระยะชิด

ลำไยทรงเตี้ยระยะชิด การปลูกลำไยระยะชิดเป็นระบบการปลูกรูปแบบใหม่ เป็นรูปแบบที่นิยมในประเทศ ญี่ปุ่น ไต้หวัน ยุโรป อเมริกาและออสเตรเลีย การทำสวนลำไยแบบดั้งเดิมเกษตรกรจะปล่อยให้ต้นลำไยมีทรงพุ่มสูงใหญ่ โดยตัดแต่งกิ่งที่อยู่ด้านล่างออก ซึ่ง จะเป็นการบังคับให้ต้นลำไยมีการเจริญในด้านส่วนสูงมากขึ้น ทำให้ไม่สะดวกต่อการจัดการและการปรับปรุงคุณภาพเพื่อให้ผลมีขนาดใหญ่โดยการ ตัดข้อผลทำได้ยาก ในส่วนเกษตรกรที่คิดจะสร้างสวนใหม่เพื่อทดแทนสวนลำไยเก่าที่เสื่อมโทรมนั้น ควรปลูกลำไยทรงเตี้ยระยะชิดข้อดีของลำไยทรงเตี้ยระยะชิด

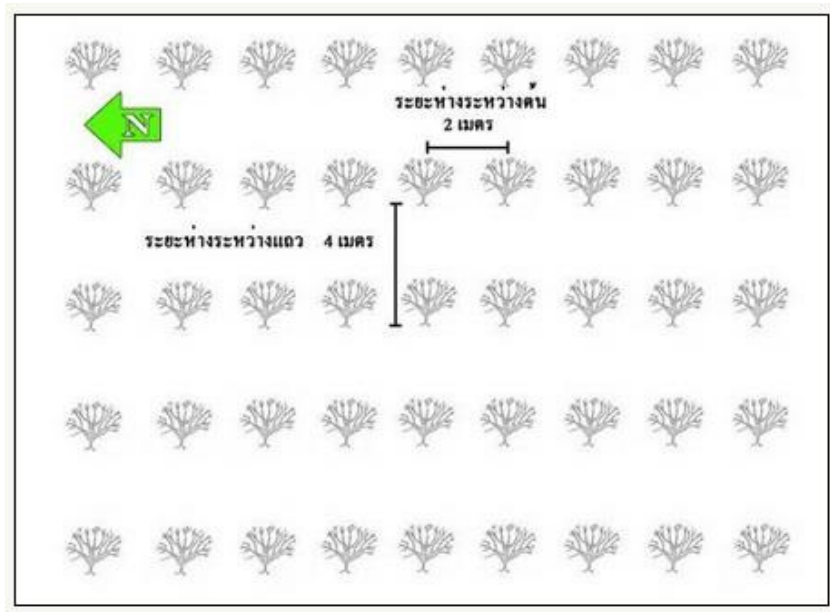
1. ให้ผลตอบแทนเร็ว ปลูกเพียง 2 ปีก็ให้ผลผลิต
2. ให้ผลผลิตต่อไร่สูง
3. ลดต้นทุนการผลิต โดยเฉพาะด้านแรงงาน
4. สะดวกในการจัดการ เช่น การดูแลรักษา เก็บเกี่ยวผลผลิต และการปรับปรุงคุณภาพของผลผลิตโดยการตัดแต่งข้อผล เพื่อเพิ่มขนาดผล

การปลูกลำไยระยะชิด เป็นเทคนิคหนึ่งที่ยิยมในการทำสวนลำไยที่ให้ประโยชน์คุ้มค่า มีวิธีการไม่ยุ่งยาก เกษตรกรสามารถทำได้เอง ดังนี้

1. **การกำหนดระยะปลูก** เกษตรกรสามารถกำหนดระยะปลูกได้ตามความต้องการอาจเริ่มตั้งแต่ระยะระหว่างต้น 2- 6 เมตร และระหว่างแถว 2 – 6 เมตร

จำนวนต้นต่อไร่ของการปลูกลำไยระยะชิด				
ระยะปลูก (เมตร)	2	3	4	5
2	400	267	200	160
3	267	178	134	107
4	200	134	100	80
5	160	107	80	64

จำนวนต้นต่อไร่ของการปลูกลำไยระยะชิด

ตัวอย่างการวางแผนปลูกลำไยระยะชิดระยะปลูก 2x4 เมตร

2. การควบคุมทรงพุ่มลำไย หลังปลูก 1 ปี ตัดแต่งต้นให้เป็นทรงฝ่าซีหงาย ใช้เชือกผูกติดกิ่ง เพื่อกระตุ้นการแตกกิ่งที่เจริญในแนวนอน

การโน้มกิ่งเพื่อบังคับให้เจริญในแนวนอน

3. การบังคับการออกดอก เมื่อต้นอายุ 2-2 ½ ปี สามารถบังคับให้ออกดอก ในกรณีของลำไย โดยใช้สารโพแทสเซียมคลอเรต อัตรา 10-20 กรัมต่อตารางเมตรหว่านรอบพื้นที่ทรงพุ่ม ซึ่งต้นหนึ่งจะใช้สารประมาณ 30-50 กรัม ประมาณ 3-4 สัปดาห์ ต้นลำไยจะเริ่มออกดอกช่วงนี้หมั่นดูแลรักษา โดยการให้น้ำสม่ำเสมอและให้ธาตุอาหารโดยอาศัยค่าจากการวิเคราะห์ดิน

การให้สารโดยการหว่านรอบทรงพุ่ม

4. ตัดแต่งกิ่งหลังเก็บเกี่ยวผลผลิต หลังการเก็บเกี่ยวต้องตัดแต่งกิ่งเพื่อควบคุมทรงพุ่มโดยใช้ทรงพุ่มซี่หยาบ โดยตัดกิ่งกระโดงเก่าให้เหลือต่อไว้ หลังจากนั้นประมาณ 3 สัปดาห์ ก็จะเริ่มแตกใบใหม่ ปลอຍให้ลำไยแตกใบประมาณ 3-4 ชุด ก็สามารถบังคับให้ลำไยออกดอกได้ในระยะต่อไป

การตัดแต่งทรงพุ่มซี่หยาบหลังการเก็บเกี่ยวผลผลิต

บทที่ 4

โรคแมลงศัตรูลำไย

โรคพุ่มไม้กวาด (Witches broom) (A) สาเหตุเกิดจากเชื้อ Mycoplasma

ลักษณะอาการ เหมือนพุ่มไม้กวาดลำไยที่เป็นโรครุนแรงจะโทรม เมื่อออกดอกติดผลน้อยพันธุ์ลำไยที่อ่อนแอต่อโรคนี้เคยพบในพันธุ์เขียวหวานอ่อนอาการปรากฏที่ส่วนยอดและส่วนที่เป็นตา โดยเริ่มแรกใบยอดแตกใบออกเป็นฝอย มีลักษณะเหมือนพุ่มไม้กวาด ใบมีขนาดเล็กเรียวยาว ใบแข็งกระด้างไม่คลี่ออก กลายเป็นกระจุกสั้นๆ ขึ้นตามส่วนยอด หากยอดที่เป็นโรคเมื่อถึงคราวออกช่อดอก ถ้าไม่รุนแรงก็จะออกช่อชนิดหนึ่งติดใบบนดอกและช่อสั้นๆ ซึ่งอาจติดผลได้ 4-5 ผลถ้าเป็นโรครุนแรงต้นจะออกดอกติดผลน้อย พันธุ์ลำไยที่อ่อนแอต่อโรคนี้คือพันธุ์เขียวหวานอ่อน

สาเหตุของโรคและการแพร่ระบาด สาเหตุเกิดจากเชื้อมายโคพลาสมา (Mycoplasma) แพร่ระบาดได้ทางกรรมพันธุ์คือ สามารถแพร่ระบาดไปโดยการตอนกิ่งลำไยจากต้นที่เป็นโรค โรคนี้มีแมลงพวกเพลี้ยจักจั่น สีนํ้าตาลเป็นพาหะนำเชื้อโรคไปสู่ต้นอื่นๆ ได้

การป้องกันและกำจัด

1. คัดเลือกกิ่งพันธุ์จากต้นที่ไม่เป็นโรคไปปลูก
2. ป้องกันแมลงจำพวกปากดูดพวกเพลี้ยจักจั่น สีนํ้าตาล โดยใช้สารเคมีเช่น ฟอสซ์ อัตรา 50 ซีซี. ต่อนํ้า 20 ลิตร หรือ มิพซิน อัตรา 40 กรัมต่อนํ้า 20 ลิตร หรือลอร์สแมน อัตรา 80 ซีซี. ต่อนํ้า 20 ลิตร
3. สำหรับต้นที่เป็นโรคถ้าเป็นไม่มาก ควรตัดกิ่งที่เป็นโรคนำมาเผาทำลายซึ่งชาวสวนจะต้องพร้อมใจกันและกำจัดทุกๆ สวน เพื่อป้องกันไม่ให้เชื้อโรคแพร่ระบาด

โรคพุ่มไม้กวาดในลำไย

โรคหงอย

ลักษณะอาการ การเจริญเติบโตทางกิ่งน้อย ใบเล็ก และคดงอมองไกลๆ คล้ายใบลั่นจี่ลำต้นชิดลง เมื่อตัดกิ่งของลำไยที่เป็นโรคนี้มาตรวจจะพบว่าไส้กลางเป็นสีน้ำตาล ชาวบ้านมักเรียกว่า โรคไส้ดำโรคนี้เป็นกับต้นลำไยที่ออกดอกติดผลดี บางสวนเป็น ทั้งต้นเล็กและต้นใหญ่

สาเหตุของโรค ยังไม่ทราบสาเหตุแน่ชัด

โรคหอยในลำไย

โรคจุดสาหร่ายสนิม

ลักษณะอาการ ส่วนใหญ่แล้วจะเกิดที่ใบ เกิดจุดค่อนข้างกลม มีขนาด 0.5 - 1 ซม. แรกๆ เป็นขุยสีเขียวต่อมาในระยะเกิดสปอร์จะเป็นสีแดงสีสนิมเหล็ก ผิวมีลักษณะเป็นขุยคล้ายกำมะหยี่ เป็นที่ใบไม่รุนแรงมากนัก แต่ความรุนแรงจะปรากฏที่กิ่งโดยเฉพาะถ้าเป็นมากก็จะทำให้ต้นทรุดโทรม กิ่งที่ถูกแสงจะถูกทำลายโดยเกิดเป็นขุยเช่นเดียวกับใบ จะเป็นจุดหรือเกิดต่อเนื่องเป็นขุยสนิมเหล็ก ต่อมาขุยก็จะแห้งหายไป จุดที่ถูกทำลายเปลือกจะแตกและแห้งทำให้ใบเหลืองร่วง แสดงอาการทรุดโทรม ทั้งนี้เป็นเพราะรากเทียมของสาหร่ายเข้าไปซ่อนไซในเนื้อเยื่อดูดกินน้ำเลี้ยงและเซลล์เน่าตาย ทำให้ส่วนนั้นแห้งตายไป

การแพร่ระบาด ทำลายพืชได้หลายชนิด ระบาดในที่ๆ มีความชื้นสูงโดยเฉพาะในฤดูฝน แพร่ระบาดโดยสปอร์จะปลิวไปตามลมนอกจากนี้ น้ำก็เป็นพาหนะนำสปอร์ไปสู่ต้นอื่นได้เช่นเดียวกัน

การป้องกันและกำจัด โดยการพ่นด้วยสารป้องกันกำจัดเชื้อราพวกสารประกอบของทองแดง เช่น คีบเปอร์ออกซีคลอไรด์ 50 กรัมต่อน้ำ 20 ลิตร

โรคจุดสาหร่ายสนิม

โรคราสีชมพู

ลักษณะอาการ อาการที่เกิดที่กิ่งโดยเฉพาะตรงง่ามของกิ่งหรือลำต้น กิ่งที่เป็นโรคใบจะปรากฏสีเหลืองซีดและเมื่อโรครุนแรงอาจทำให้ใบร่วงเหลือแต่กิ่ง บริเวณกิ่งที่ถูกทำลายจะมีคราบของเชื้อราสีขาวอมชมพูแผ่ขยายปกคลุมคล้ายทาด้วยสีชมพู เมื่อกิ่งแห้งจะเห็นคราบนี้ชัดเจนขึ้นเป็นสีชมพูหรือสีปูนแห้ง เมื่อผ่าตรวจดูเปลือกจะพบ เนื้อไม้ยุ่ยและกิ่งแห้งตายไปในที่สุด ทั้งนี้เพราะเกิดคล้ายรากเทียมที่ได้ผิวแผ่นเชื้อรา ที่แนบติดกับผิวของกิ่งเข้าดูดกินน้ำเลี้ยงและทำลายเนื้อเยื่อบริเวณนั้น

สาเหตุของโรคและการแพร่ระบาด เกิดจากเชื้อรา *Corticium salmonicolor* ระบาดในฤดูฝนสปอร์ของเชื้อราระบาดไปกับลมและน้ำฝน โดยเฉพาะกิ่งล่างมักจะถูกเชื้อรานี้เข้าทำลายเกิดเป็นโรคอยู่ทั่วไป ทรงพุ่มที่หนาทึบ ย่อมจะช่วยส่งเสริมให้เกิดการแพร่ระบาดของโรคนี้ได้มากและเร็วขึ้น

การป้องกันและกำจัด ควรตัดแต่งกิ่งเป็นโรคออกไปเผา เพื่อลดปริมาณเชื้อโรคและให้มีการถ่ายเทอากาศดีขึ้น แล้วพ่นด้วยสารเคมีตรงส่วนที่เป็นโรคด้วยคอปเปอร์ออกไซด์คลอไรด์ 50 กรัมต่อน้ำ 20 ลิตร หรือ เอดีเฟนฟอส 30 กรัมต่อน้ำ 20 ลิตร

ราสีชมพูบริเวณลำต้น

มวนลำไย

หรือที่ชาวบ้านทางภาคเหนือเรียก “แมงแกง” มีชื่อทั้งตัวอ่อนและตัวเต็มวัยจะทำความเสียหายให้กับลำไยโดยดูดกินน้ำเลี้ยงจากยอดอ่อน ใบอ่อน ช่อดอก และผลอ่อนทำให้ยอดอ่อนและใบอ่อนแห้งเหี่ยว ดอกเสียหาย ไม่ติดผลหรือทำให้ร่วงหล่นตั้งแต่ยังเล็ก มีการระบาดอยู่ ประจําในแหล่งปลูกลำไยจังหวัดเชียงใหม่ และลำพูนโดยเฉพาะบริเวณที่ราบลุ่มติดกับแม่น้ำปิง

รูปร่างและชีวประวัติ ตัวเต็มวัยมีสีน้ำตาลปนเหลือง รูปร่างลักษณะคล้ายโล่ มีขนาดยาวประมาณ 25 - 31 ซม. และส่วนกว้างประมาณ 15 - 17 ซม. ตัวเต็มวัยตัวเมียวางไข่เป็นกลุ่มตามใบหรือเรียงตามก้านดอก ไข่กลุ่มหนึ่งจะมีจำนวนโดยเฉลี่ย 14 ฟอง ไข่จะฟักออกมาเป็นตัวอ่อนประมาณ 7 - 14 วัน ตัวอ่อนจะมีสีแดงมีการลอกคราบ 5 ครั้ง ระยะตัวอ่อนกินเวลาประมาณ 61 - 74 จึงจะเจริญออกมาเป็นตัวเต็มวัย

ศัตรูธรรมชาติ ศัตรูธรรมชาติของมวนลำไยเท่าที่มีการสำรวจพบได้แก่ แตนเบียนไข่ *Ooencyrtus* sp. และ *Anastatus* sp. ซึ่งจะคอยเป็นตัวทำลายไข่ ของมวนลำไยในธรรมชาติ

การป้องกันกำจัด

1. ตัดแต่งกิ่งลำไยไม่ให้ต้นหนาจนเกินไป จนเป็นที่หลบซ่อน และพักอาศัยของตัวเต็มวัย
2. จับตัวเต็มวัย ตัวอ่อน และไข่ไปทำลาย

3. ถ้าพบระบาดมากใช้ยาฆ่าแมลงพวก โมโนโครโตฟอส ฉีดพ่นในอัตรา 20 ซีซีต่อน้ำ 20 ลิตร หรือยา ฆ่าแมลงคาร์บาริล อัตรา 45 กรัมต่อน้ำ 20 ลิตร โดยฉีดพ่นในช่วงระหว่างเดือนมกราคมถึงเมษายน ช่วงเวลาที่ ลำไยกำลังเกิดช่อดอกและติดผล ซึ่งช่วงดังกล่าว จะพบทั้งตัวอ่อนและตัวเต็มวัย สำหรับยาฆ่าแมลงพวก คาร์บาริลจะได้ผลดีในระยะที่แมลง เป็นตัวอ่อนในวัย 1 - 2 เท่านั้น ถ้าพ่นในวัยอื่นจะไม่ได้ผล

มวนลำไย

โรคราดำ

การทำลายของแมลงพวกปากดูด เพลี้ยแป้ง เพลี้ยหอย แล้วถ่าย น้ำหวานมาปกคลุมส่วนต่างๆ ของ ลำไย เชื้อราที่มีอยู่ในอากาศโดยเฉพาะเชื้อรา *Capnodium ramosum*, *Meliola euphoriae*. จะปลิวมาขึ้น บนส่วนที่มีน้ำหวาน

ลักษณะอาการ สีดำของเชื้อราขึ้นปกคลุมใบ กิ่ง ช่อดอก และผิวของผล ทำให้เห็นเป็นคราบสีดำคล้าย เหมม่า บนใบที่ถูกเคลือบด้วยแผ่นคราบดำของเชื้อรานี้ เมื่อแห้งจะหลุดออกเป็นแผ่นได้ง่าย เชื้อราไม่ได้ทำลาย พืช โดยตรงแต่ไปลดการปรุงอาหารของใบ อาการที่ปรากฏที่ช่อดอกถ้าเป็นรุนแรงทำให้ดอกร่วงไม่สามารถ ผสมเกสรได้ จึงเป็นเหตุหนึ่งที่ทำให้ดอกร่วงเพราะถูกเชื้อราดำเข้ามาเคลือบ

สาเหตุของโรคและการแพร่ระบาด ลักษณะอาการเช่นนี้ เกิดจากผลของการทำลายของแมลงพวก ปากดูด ที่ดูดกินส่วนอ่อนของลำไย แล้วถ่ายน้ำหวานมาปกคลุมส่วนต่างๆ ของลำไย เชื้อราที่มีอยู่ในอากาศ โดยเฉพาะเชื้อรา จะปลิวมาขึ้นบนส่วนที่มีน้ำหวานที่แมลงขับถ่ายออกมา แล้วเจริญเป็นคราบสีดำ แมลงปาก ดูดเท่าที่พบ เช่น เพลี้ยแป้ง เพลี้ยหอยเพลี้ยจักจั่น และเพลี้ยอ่อน เป็นต้น

การป้องกันและกำจัด ป้องกันและกำจัดแมลงพวกปากดูดดังกล่าว โดยพ่นสารเคมีเช่น คาร์บาริล 40 กรัมต่อน้ำ 20 ลิตร อาจพ่น ควบคู่กับสารป้องกันกำจัดเชื้อรา เช่น คอปเปอร์ออกซิคลอไรด์ หรือ ไซฟลูธรีน 40 - 50 กรัมต่อน้ำ 20 ลิตร

ภาพที่ 19 โรคราดำบริเวณผลลำไย

หนอนม้วนใบ

มีชื่อวิทยาศาสตร์ว่า *Archips micaceana* Walker. หนอนจะกัดกินใบอ่อนและช่อดอก ตัวหนอนจะห่อม้วนใบเข้าหากันหรือชักใยดึงเอาหลายๆ ใบ มารวมกันหรือดึงเอาช่อดอกเข้ามารวมกันแล้วอาศัยอยู่ภายใน ถ้าระบาดมากทำให้ยอดอ่อนและช่อดอกเสียหาย

รูปร่างและชีวประวัติ ตัวเต็มวัยเป็นผีเสื้อขนาดเล็กสีน้ำตาลแดง หลังจากผสมพันธุ์ผีเสื้อจะวางไข่เป็นกลุ่มๆ คล้ายเกล็ดปลา มีสีเหลืองอ่อน กลุ่มหนึ่งจะมีไข่ประมาณ 70 - 200 ฟอง ระยะไข่ 5 - 9 วัน หนอนมีสีเหลืองปนเขียว หัวสีน้ำตาลแดง มีตุ่มตามลำตัวแต่ละตุ่มจะมีขนเล็กสีขาว 1 - 2 เส้น เมื่อโตเต็มที่ยาวประมาณ 1.3 - 1.5 ซม. ระยะหนอน 14 - 48 วัน แล้วเข้าดักแด้ในใบที่ม้วนนั้นเป็นดักแด้อยู่นาน 5 - 7 วัน ก็จะออกเป็นตัวเต็มวัย

การป้องกันกำจัด

1. หมั่นตรวจตามยอดอ่อนและช่อดอก ถ้าพบให้เก็บทำลาย
2. ถ้าระบาดรุนแรงมากควรฉีดพ่นด้วยยาโมโนโครโทพอส ในอัตรา 20 ซีซี. ต่อน้ำ 20 ลิตร หรือพ่นด้วยไพรีทรอยด์ อัตรา 10 ซีซี. ต่อน้ำ 20 ลิตร

หนอนม้วนใบกัดกินใบอ่อนลำไย

หนอนคืบกินใบ

(แมลงบุ้งลำไย) ชื่อวิทยาศาสตร์ว่า *Oxyodes scrobicularta* Fabr หนอนผีเสื้อชนิดนี้ระบาดอยู่ทั่วไปตามแหล่งปลูกลำไยและลิ้นจี่ พบมากในบางแห่งโดยเฉพาะระยะที่ลำไยแตกยอดอ่อน ระหว่างเดือนกรกฎาคม ถึงตุลาคม ทำลายโดยกัดกินใบอ่อนให้เสียหาย ทำให้ยอดชะงักการเจริญเติบโต ตัวแก่เป็นผีเสื้อกลางคืน อาศัยผลลำไยและลิ้นจี่เป็นอาหาร ตัวสีน้ำตาลอ่อน มีคู่ที่สองสีน้ำตาลลายดำ ขอบปีกด้านบนเป็นแถบสีดำ ขนาดของผีเสื้อกางปีกกว้างประมาณ 5 ซม. ลำตัวมีขนสีเหลืองปกคลุม ตัวผู้และตัวเมียมีขนาดใกล้เคียงกัน ตัวเมียจะวางไข่ได้เดี่ยวๆ ไข่มีขนาดเล็กกลมสีขาวไม่มีสิ่งปกคลุม และมักจะไข่ไว้บนยอดอ่อนใบอ่อน หนอนเมื่อฟักไข่ออกมาใหม่ๆ ตัวจะมีสีเขียวอ่อน เมื่อโตขึ้นจะเปลี่ยนเป็นสีเหลืองปนน้ำตาล มีแถบสีน้ำตาลตลอดลำตัว ขนาดตัวหนอนที่โตเต็มที่ยาวประมาณ 3 - 4 ซม. ระยะตัวหนอน 9 - 14 วัน ตัวหนอนจะเข้าทำลายใบอ่อนและยอดอ่อน มีนิสัยชอบทิ้งตัวเมื่อได้รับความกระทบกระเทือนใกล้เข้าดักแด้ตัว จะเปลี่ยนเป็นสีม่วงใช้ใบห่อหุ้มแล้วเจริญเป็นดักแด้

การป้องกันกำจัด

1. เขย่ากิ่งให้หนอนร่วงหล่นแล้วเก็บรวบรวมไปทำลายหรือนำไปเป็นอาหารสัตว์เลี้ยง เช่น เป็ด ไก่

2. เก็บรวบรวมดักแต่ไปทำลาย เช่น ผี หรือเผาไฟ
3. เมื่อลำไยแตกยอดอ่อน ถ้าพบมีการระบาดควรจะพ่นยาฆ่าแมลงคาร์บาริลใน อัตรา 30 - 45 กรัม ต่อน้ำ 20 ลิตร แต่ถ้าหนอนระบาดมากทำความเสียหายให้อย่าง รุนแรงควรพ่นด้วยยาฆ่าแมลงโมโนโครโทฟอส ในอัตรา 15 ซีซีต่อน้ำ 20 ลิตร

หนอนคืบกินใบ

แมลงค่อมทอง

มีชื่อวิทยาศาสตร์ว่า *Hypomeces squamosus* Fab.การทำลายโดยกัดกินใบอ่อนและดอก ทำให้ใบเสียหายและชงักการเจริญเติบโต ดอกไม่เจริญ มักพบมากในระหว่างเดือนกุมภาพันธ์ ถึงมีนาคม และจะลดน้อยลงไปเองตามธรรมชาติในเดือนเมษายนและพบน้อยมากระหว่างฤดูฝน

รูปร่างและชีวประวัติ เป็นแมลงจำพวกด้วงปีกแข็ง ตัวสีเหลืองถึงเขียวอ่อน มีปากกัดกินเป็นวงยี่นเห็นได้ชัด ชอบอาศัยอยู่ใต้ใบเวลาถูกตัวหรือได้รับความกระเทือนจะทิ้งตัวลง ตัวแก่จะวางไข่ไว้ในดินเมื่อฟักและเจริญเป็นตัวหนอนจะอาศัยกินราก พืชอยู่ในดินและเป็นดักแด้อยู่ในดินจนกระทั่งเจริญเป็นตัวแก่ จะออกมากัดกินพืชและทำการผสมพันธุ์ต่อไป ระยะเป็นไข่กินเวลา 10 - 11 วัน ระยะหนอนอยู่ในดินนาน 5 - 6 เดือน ระยะเป็นดักแด้ 14 - 15 วัน

การป้องกันกำจัด

1. เขย่าต้นให้แมลงหล่นลงไปแล้วนำไปทำลาย
2. ใช้ยาฆ่าแมลงพวคาร์บาริล ในอัตรา 30 - 40 กรัมต่อน้ำ 20 ลิตร หรือ คาร์บาเมท (แลนเนท) ในอัตรา 10 - 15 กรัมต่อน้ำ 20 ลิตร
3. ถ้ามีการระบาดมากใช้ยาโมโนโครโทฟอส ในอัตรา 15 - 20 ซีซี. ต่อน้ำ 20 ลิตร

แมลงค่อมทอง

ผีเสื้อมวนหวาน

ทางภาคเหนือเรียกว่า “กำแป้วแดง” มีชื่อวิทยาศาสตร์ว่า *Othreis fullonica* พบระบาดในระยะที่ผลลำไยเริ่มแก่และใกล้เก็บเกี่ยว ทำลายผลโดยการใช้ส่วนของปาก (proboscis) เจาะแทงเข้าไปในผลไม้ที่ใกล้สุกหรือผลไม้สุก ทำให้ผลแก่และร่วงในที่สุด สำหรับลำไยเมื่อถูกผีเสื้อมวนหวานดูดกินแล้วจะร่วงภายใน 3 - 4 วัน ผลที่ร่วงเมื่อบีบดูจะมีน้ำหวานไหลเยิ้มออกมาตามรูที่ถูกเจาะ และเมื่อแกะผลดูจะพบว่าเนื้อในของลำไยจะเน่าเสียเนื่องจากเชื้อโรคหรือเชื้อยีสต์เข้าทำลาย แมลงชนิดนี้ออกหากินในเวลากลางคืน ระยะเวลาที่พบผีเสื้อมวนมากที่สุดคือ 20.00 - 24.00 น.

ภาพที่ 23 ผีเสื้อมวนหวาน

หนอนกินดอกลำไย

มีชื่อวิทยาศาสตร์ว่า *Eublemma versicolora* ตัวหนอนจะกัดกินดอกลำไยโดยใช้ขี้หนอนและใยทำเป็นทางสีน้ำตาลไปตามกิ่งหรือช่อดอก ตัวหนอนกินไปถึงทางไหนจะมีทางไปถึงนั้น ซึ่งใช้เป็นที่สังเกตได้ง่าย หนอนจะทำลายดอกจนหมด

รูปร่างและชีวประวัติ ลักษณะตัวหนอนมีสีน้ำตาลอ่อนหัวสีดำ ขนาดยาว 1.5 - 2.0 ซม. ตัวอ้วนใหญ่ ระยะตัวอ่อน 14 - 16 วัน ระยะเข้าดักแด้ 6 - 8 วัน ขนาดตัวและกางปีกแล้วประมาณ 2 - 3 ซม. ปีกสีน้ำตาลปนเทา ทั้งปีกคู่หน้าและคู่หลังมีทางสีน้ำตาลเข้มพาดยาวๆ จนถึงกลางปีก 107

การป้องกันกำจัด

1. จับทำลายตัวหนอนที่พบตามช่อดอกเสีย
2. ถ้ามีระบาดมากควรใช้ยาฆ่าแมลงโมโนโครโตฟอส ในอัตรา 15 - 20 ซีซีต่อน้ำ 20 ลิตร ฉีดพ่นในระยะที่ดอกยังไม่บาน

หนอนกินดอกลำไย

เพลี้ยหอย และเพลี้ยแป้ง

แมลงจำพวกนี้ทำความเสียหายให้กับต้นลำไยโดยดูดกินน้ำเลี้ยงจากใบ ยอดอ่อน ช่อดอก และผล ถ้าระบาดรุนแรงจะทำให้บริเวณที่ถูกทำลายเหี่ยวแห้งไปในที่สุด นอกจากนี้ทั้งเพลี้ยหอยและเพลี้ยแป้งยังขับของเหลวชนิดหนึ่งออกมา ของเหลวนี้จะเป็นอาหารของมด และเป็นแหล่งอาหารของราดำ เมื่อราดำเกิดขึ้นที่ผลจะทำให้ผลดูสกปรก ราคาผลผลิตจะต่ำ

การป้องกันกำจัด

1. ตัดส่วนของพืชที่มีเพลี้ยหอยและเพลี้ยแป้งอาศัยอยู่ไปเผาไฟเสีย
2. เมื่อพบเพลี้ยหอยและเพลี้ยแป้งเริ่มระบาด ควรพ่นด้วยมาลาไธออน อัตรา 30 ซีซีต่อน้ำ 20 ลิตร หรือสารไพรีทรอยด์ อัตราส่วนตามฉลาก พ่นให้ทั่ว 2 - 3 ครั้งห่างกัน 10 วัน

เพลี้ยหอย และเพลี้ยแป้ง

บทที่ 5

สรรพคุณของลำไย

คุณประโยชน์ของลำไย

จากผลงานวิจัยทั้งในไทยและต่างประเทศ พบว่าลำไย มีสารประกอบ Polyphenolic จำนวนมากในเมล็ด และ เปลือกของลำไย สารประกอบที่เป็นประโยชน์หลักๆจะได้แก่ gallic acid, corilagin (an ellagitannin), และ ellagic acid.

นักวิจัยในประเทศจีนได้ทำการทดลองวิจัยน้ำสกัด จากผลลำไย พบว่ามีคุณสมบัติเป็น Anti-oxidant และ Anti-Inflammatory (ต้านสารอนุมูลอิสระ และต้านการอักเสบ)

นักวิจัยสมัยใหม่เชื่อว่าการปล่อยให้อาการอักเสบ นานจนเป็นอาการอักเสบเรื้อรัง จะเป็นสาเหตุของโรคร้ายต่างๆ เช่น โรคหัวใจ, โรคเบาหวาน, มะเร็ง, โรคไขข้อเสื่อม...แล้วแต่กรณีที่เกิดที่ไหน เช่น ที่ข้อเข่า ก็จะเป็นโรคข้อเข่าเสื่อม, ที่สมองก็จะเป็นโรคสมองเสื่อม ฯลฯ ได้มีการทดลองใช้น้ำสกัดต้านอักเสบจากสารธรรมชาติกับโรคข้อเข่าเสื่อม เป็นจำนวนมาก ผลที่ได้ พบว่าสามารถรักษาอาการข้อเข่าเสื่อมให้เบาบางลงไปได้จนถึงหายขาดในเวลาไม่ถึงปีแล้วแต่ความหนักเบาของอาการ ซึ่งดีกว่าการใช้ยาแผนปัจจุบันที่ใช้ได้เพียงแค่บรรเทาความปวดแต่ไม่สามารถรักษาให้หายขาดได้ ต้องกินเป็นประจำและเพิ่ม Dose สูงขึ้นตามเวลา นอกจากนี้ยังเสี่ยงกับ Side Effect ที่จะเกิดกับตับในระยะยาวด้วย

นอกจากนี้ นักวิจัยยังพยายามสกัดสาร Oligosaccharides ซึ่งมีประโยชน์ต่อร่างกาย จากเปลือกลำไย โดยใช้เทคโนโลยี Ultrasonic. Oligosaccharide เป็น Polysaccharide ประกอบด้วยน้ำตาลโมเลกุลเดี่ยว 2-10 โมเลกุล มีคุณสมบัติ ไม่สามารถถูกย่อยได้ด้วยน้ำย่อยในกระเพาะอาหาร แต่จะถูกย่อยสลายได้โดยแบคทีเรียในลำไส้ เช่น Bifidobacteria ซึ่งเป็น normal flora ที่มีอยู่ในลำไส้ใหญ่ ดังนั้นเมื่อรับประทานเข้าไปก็จะเป็นการเพิ่มอาหารของ Bifidobacteria และ Lactobacilli ซึ่งเป็น Bacteria ที่มีประโยชน์อันมีผลทำให้

1. ช่วยลดจำนวนของแบคทีเรียร้ายที่ก่อให้เกิดโรค เพราะ Bifidobacteria จะผลิตสารปฏิชีวนะและกรดไขมันที่จะช่วยควบคุมจุลินทรีย์ที่ก่อให้เกิดโรคและช่วยยับยั้งการเจริญเติบโตของ *Clostridium perfringens*, *Salmonella spp.* และ *E. coli* ในลำไส้ได้
2. ช่วยลดอาการท้องผูก เนื่องจากกรดไขมันซึ่งผลิตโดย Bifidobacteria จะช่วยกระตุ้นการบีบตัวของลำไส้และเพิ่มความชื้นของอุจจาระ ซึ่งเป็นผลมาจากกรดไขมันที่ช่วยเพิ่มการดูดซึมน้ำในลำไส้
3. ช่วยลดระดับคอเลสเตอรอลในเลือด โดย *Lactobacillus acidophilus* จะช่วยย่อยสลายคอเลสเตอรอล และช่วยยับยั้งการดูดซึมคอเลสเตอรอลผ่านผนังลำไส้
4. ช่วยลดความดันโลหิต ได้มีการศึกษาและพบว่า ความดันโลหิตแปรผกผันกับจำนวนของ Bifidobacteria ในลำไส้
5. ช่วยเพิ่มวิตามินบางชนิด โดยพบว่า Bifidobacteria สามารถผลิตวิตามิน B₁, B₂, B₆, B₁₂, nicotinic acid และ folic acid นอกจากนี้ยังช่วยเพิ่มการดูดซึมแคลเซียมในระบบย่อยอาหาร
6. ช่วยลดปริมาณสารพิษและเอนไซม์ที่เป็นพิษที่เกิดจากกระบวนการเมตาบอลิซึมของแบคทีเรียไม่ดี
7. ช่วยลดการทำงานของตับ การลดปริมาณของสารพิษ เป็นผลทำให้ปริมาณสารพิษที่เข้าสู่ตับลดลงด้วย

อย่างไรก็ตาม ในการทานผลไม้ชนิดนี้ควรทานให้หลากหลายชนิด แต่ผลไม้บางชนิดก็ดูจะเป็นผลไม้ต้องห้ามสำหรับผู้บริโภคบางคนได้เช่นกัน เช่น ผู้ป่วยที่เป็นโรคเบาหวาน ก็ไม่ควรรับประทานผลไม้ที่มีรสหวานจัด หรืออาจรับประทานได้ในปริมาณน้อยๆ เช่น ทูเรียน, น้อยหน่า โดยเฉพาะลำไยสดนั้นควร

รับประทานแต่พอประมาณ หากรับประทานมากเกินไปจะทำให้เกิดอาหารเจ็บคอหรือร้อนในได้ เนื่องจากเนื้อลำไยมีปริมาณน้ำตาลค่อนข้างสูง หากรับประทานแล้วมีอาการเช่นนี้ก็ให้ดื่มน้ำเกลือตามลงไป จะช่วยบรรเทาอาการนี้ได้ (สูตรน้ำเกลือประกอบด้วย น้ำเปล่า 1 แก้ว เกลือ 1/2 ช้อนชา ละลายให้เข้ากัน)

ปัญหาคือรับประทานในปริมาณเท่าไรจึงจะพอดี ตามหลักโภชนาการได้แนะนำให้รับประทานผลไม้ 4-5 ส่วนต่อวัน ซึ่งผลไม้ที่รับประทานควรจะมีหลากหลายใน 1 ส่วนที่กล่าวถึงนี้ ถ้าเป็นสับปะรดคือ 6 ชิ้น มะละกอ 6 ชิ้น แตงโม 3 ชิ้น เงาะ 4 ผล ชมพู 2 ผล มะม่วงสุก 1/2 ผล สำหรับลำไย 1 ส่วน ถ้าเป็นผลใหญ่ก็ได้ประมาณ 6 ผล ผลเล็ก 10 ผล กล่าวคือ ถ้าเราจะรับประทานแต่ลำไยเพียงอย่างเดียวตามสัดส่วนที่กำหนดในหนึ่งวัน ก็ไม่ควรเกิน 30 ลูกใหญ่ 50 ลูกเล็ก แต่ในความเป็นจริงถ้ารับประทานมากขนาดนี้จะร้อนมาก และในทางการแพทย์แผนไทยเราไม่แนะนำให้รับประทานอย่างเดียว ควรรับประทานผลไม้ชนิดอื่นด้วย

บทที่ 6

การแปรรูปลำไย

ลำไยเป็นผลไม้ที่เน่า เสียเร็วจำเป็นต้องรีบนำมาแปรรูปทันที ทำให้เกิดปัญหาด้านการขาดแคลนแรงงานฝีมือในช่วงฤดูกาลผลิต ส่งผลทำให้ต้นทุนการผลิตสูงขึ้นด้วย ดังนั้นเพื่อแก้ไขปัญหาเรื่องการขาดแคลนแรงงานฝีมือในช่วงฤดูกาลผลิตลำไย วิธีการเก็บรักษาลำไยเพื่อยืดอายุการเก็บให้ยาวนานขึ้นระยะหนึ่งเป็นสิ่งจำเป็นและเมื่อหมดฤดูกาลจึงนำลำไยที่เก็บรักษาไว้มาแปรรูปเป็นผลิตภัณฑ์ต่อไป

วิธีการยืดอายุการเก็บรักษาลำไยสดเพื่อการแปรรูปเป็นลำไยอบแห้งทั้งเปลือกและลำไยอบแห้งชนิดเนื้อ ทำได้ดังนี้

วิธีการยืดอายุการเก็บรักษาลำไยสดโดยการแช่เย็น

เป็นวิธีการเก็บรักษาโดยอาศัยความเย็น อุณหภูมิระดับตู้เย็นธรรมดา คือ 2-5 องศาเซลเซียส และใช้สารกันเสียเป็นตัวช่วยป้องกันการเน่าเสียของเชื้อจุลินทรีย์โดยเฉพาะเชื้อราควบคุมไปด้วย

1. สารเคมีและอุปกรณ์ที่ใช้ ผงกำมะถัน 1 กรัม ต่อ ลำไย 1 กิโลกรัม เอทิลแอลกอฮอล์ 5 ซีซี ต่อ กำมะถัน 1 กรัม สำหรับรมควัน

2. วิธีการเตรียumlลำไย ลำไยคัดผลเน่า ผลแตก มีรอยเจาะของแมลง ขั้วฉีกขาดออก บรรจุใส่ตะกร้าโปร่ง ชั่งน้ำหนักผลลำไย

3. วิธีการรมควันกำมะถัน นำตะกร้าผลลำไยที่เตรียมไว้เรียงบนชั้น ในตู้รมควันซึ่งเป็นผู้ปิดสนิท มีช่องให้ลมผ่านเข้าทางด้านล่างเล็กน้อย และมีปล่องเล็ก ๆ สำหรับระบายควันออกทางด้านบน ตัวปล่องอาจต่อท่อลงไปในถังน้ำปูนขาวเพื่อทำลายควันกำมะถัน จากนั้นให้นำผงกำมะถันมาคลุกกับเอทิลแอลกอฮอล์ เพื่อช่วยกำมะถันให้ติดไฟได้ดี นำถาดวางไว้บนพื้นตู้ จุดไฟให้กำมะถันติดไฟ ปิดตู้ให้สนิท ปล่อยให้เกิดการเผาไหม้เป็นเวลา 30 นาที นำตะกร้าลำไยออกจากตู้รมควัน

4. วิธีการเก็บ ตะกร้าลำไยที่ผ่านการรมควันกำมะถัน ให้ตั้งไว้จนลำไยเย็นจึงบรรจุถุงเย็นหนา รัศปากถุงให้สนิท นำไปเก็บในตู้เย็น อุณหภูมิ 2-5 องศาเซลเซียส สามารถเก็บไว้ได้นาน 30 วัน โดยไม่เน่าเสีย

การแปรรูปลำไยที่เก็บรักษาโดยการแช่เย็น ลำไยที่ผ่านการเก็บโดยการแช่เย็น สามารถนำมาแปรรูปเป็นเนื้อลำไยอบแห้งและลำไยอบน้ำผึ้ง

1. วิธีการเตรียumlลำไย ให้นำลำไยที่เก็บรักษาในตู้เย็นมาล้างน้ำให้สะอาด ควั่นเอาเมล็ดออกด้วยมีดคู่และเปลือกออก

2. วิธีการทำเนื้อลำไยอบแห้ง

ก. สารละลายที่ใช้โปแตสเซียมเมตาไบซัลไฟท์ 30 กรัม น้ำ 10 ลิตร (เป็นส่วนผสมสารละลายสำหรับเนื้อลำไย 10 กก.)

ข. การแช่สารละลาย นำเนื้อลำไยที่ควั่นไว้มาแช่ในสารละลายโปแตสเซียมเมตาไบซัลไฟท์เป็นเวลา 3 นาที ซ้อนลำไยขึ้น ปล่อยให้สะเด็ดน้ำ นำมาเรียงบนตะแกรงรูโปร่ง

ค. การอบให้แห้ง นำถาดเนื้อลำไยเรียงเข้าตู้อบลมร้อนอุณหภูมิ 65 องศาเซลเซียส ความเร็วลม 1.56 กิโลเมตร/ชั่วโมง ใช้เวลาอบติดต่อกัน 12 ชั่วโมง และที่ความเร็วลม 11 กิโลเมตร/ชั่วโมง ใช้เวลาอบติดต่อกัน 10 ชั่วโมง จะได้เนื้อลำไยอบแห้งที่มีความชื้น 15-17% อัตราส่วน ลำไยสด : เนื้อลำไยอบแห้ง เท่ากับ 10 : 1 นำออกจากตู้อบ ปล่อยให้เย็น บรรจุถุงปิดให้สนิท

3. วิธีการเก็บรักษา ให้นำลำไยที่ผ่านการอบด้วยลมร้อนมาบรรจุถุงเย็นอย่างหนา โดยบรรจุถุงละ 20 กิโลกรัม ภายในถุงลำไยจะเติมถุงบรรจุซิลิกาเจล ขนาดเท่ากับ 10 กรัม/ถุง ลงไป โดยวางกระจายในถุงให้ทั่ว

อัตราส่วน ลำไยแห้ง : ซิลิกาเจล เท่ากับ 100:1 นั่นคือ ลำไยแห้ง 20 กิโลกรัม ใช้ซิลิกาเจล 20 ถุง ๆ ละ 10 กรัม รัดปากถุงให้แน่น เก็บในกล่องกระดาษที่อุณหภูมิห้อง สามารถเก็บไว้ได้ 30 วัน ถ้าต้องการเก็บนานกว่านี้ ให้เปลี่ยนถุงบรรจุซิลิกาเจลใหม่

วิธียืดอายุการเก็บรักษาลำไยสด โดยการอบลมร้อน

อุปกรณ์ ตู้อบลมร้อน (แบบตู้ หรือ แบบกระบอกก็ได้) การเตรียมและการอบลำไย นำลำไยมาคัดแยก ผลแตก ผลเน่า ผลมีรูเจาะของแมลง ผลที่ขั้วฉีกขาดออก ถ้าแยกขนาดได้จะดีที่สุด นำลำไยมาอบทั้งเปลือกที่อุณหภูมิ 80 องศาเซลเซียส เป็นเวลา 12 ชั่วโมง ติดต่อกัน ความเร็วลม 1.56 กิโลเมตร/ชั่วโมง พลิกกลับผล ลำไยอบบนลงล่าง เอาล่างขึ้นบน โดยให้ล่างสุดอยู่บนสุด ทำการอบที่อุณหภูมิ 75 องศาเซลเซียส เป็นเวลา 12 ชั่วโมงติดต่อกัน พอครบกำหนดหยุดการให้ความร้อน (อบ) เป่าพัดลมให้ลำไยเย็น

การแปรรูปลำไยที่เก็บรักษาโดยการอบลมร้อน ให้นำลำไยทั้งเปลือกที่เก็บไว้มาคัดแยก ผลลำไยที่เปลือกแตกหรือบวมไว้เพื่อแปรรูปเป็นลำไยอบแกะเนื้อ ผลลำไยที่สมบูรณ์นำมาแปรรูปเป็นลำไยอบแห้งทั้งเปลือก

1. การแปรรูปลำไยอบแกะเนื้อ ให้นำลำไยอบทั้งเปลือกที่คัดแยก ไว้ มากระเทาะเปลือกออกใช้มีดปลายแหลมตัดให้เนื้อที่ขั้วลำไยขาดออกจากเมล็ด จะได้เนื้อลำไยทั้งผลทั้งผล นำเนื้อลำไยที่ได้มารวมคั้น กำมะถันเพื่อทำลายเชื้อจุลินทรีย์ที่ติดมาใน ระหว่างการแกะเนื้อ อัตราส่วนผลกำมะถันที่ใช้ 1 กรัมต่อเนื้อลำไย 2 กิโลกรัม เป็นเวลา 15 นาที นำมาอบต่อโดยเรียงเนื้อลำไยบนตะแกรงโปร่งอบในตู้อบลมร้อน อุณหภูมิ 70 องศาเซลเซียส ความเร็วลม 1.56 กิโลเมตร/ชั่วโมง นาน 1 ชั่วโมง จากนั้นให้ลดอุณหภูมิเป็น 60 องศาเซลเซียส อบต่ออีก 4 ชั่วโมงติดต่อกัน จะได้เนื้อลำไยอบแกะเนื้อที่มีความชื้น 18-20% นำออกจากเตา ผึ่งให้เย็นบรรจุถุง รัดปากถุงให้สนิท

2. การแปรรูปเป็นลำไยอบแห้งทั้งเปลือก ให้นำลำไยทั้งเปลือกที่คัดไว้ มาอบต่อให้แห้ง โดยใช้อุณหภูมิ 80 องศาเซลเซียส 3 ชั่วโมงแรก จากนั้นลดไฟลงเป็น 70 องศาเซลเซียส อบต่ออีก 12-14 ชั่วโมงติดต่อกัน จะได้ลำไยอบแห้งทั้งเปลือกที่มีความชื้น 18-20% นำออกจากเตา ผึ่งให้เย็น บรรจุถุง

วิธีการเก็บรักษาผลิตภัณฑ์ลำไยอบแห้ง ผลิตภัณฑ์ลำไยอบแห้ง ไม่ว่าจะเป็น เนื้อลำไยอบแห้ง เนื้อลำไยย้อมสีแช่เชื่อมอบแห้ง ลำไยอบน้ำผึ้ง ลำไยอบแกะเนื้อ มักจะมีสีเปลี่ยนไปจากเดิมในระหว่างการเก็บรักษา โดยสีของลำไยจะคล้ำและเปลี่ยนเป็นสีน้ำตาล

วิธีการเก็บรักษาผลิตภัณฑ์ลำไยอบแห้ง โดยไม่ทำให้สีและคุณภาพอื่นเปลี่ยนไปจากเดิม ที่มีประสิทธิภาพสูงสุด คือ การนำมาเก็บรักษาในตู้เย็นอุณหภูมิ 2-5 องศาเซลเซียส สำหรับการเก็บรักษาที่อุณหภูมิ 23-30 องศาเซลเซียส ยังไม่มีบรรจุภัณฑ์ชนิดใดที่สามารถรักษาสีให้คงเดิมโดยไม่เปลี่ยนแปลง เพียงแต่บรรจุภัณฑ์บางชนิดที่คุณสมบัติที่สามารถรักษาสีได้ดีกว่าบรรจุภัณฑ์ ชนิดอื่น และ จากการทดลองพบว่า บรรจุภัณฑ์ที่เหมาะสมสำหรับเนื้อลำไยอบแห้งที่เก็บรักษาที่อุณหภูมิห้อง คือ ถุงร้อน รองลงมา คือ ถุงเย็นหนา ถุงเย็นบางในกล่องกระดาษ บรรจุภัณฑ์ที่มีการเติมสารดูดออกซิเจนภายในด้วยจะสามารถเพิ่มประสิทธิภาพ การรักษาสีของผลิตภัณฑ์คือ สีของผลิตภัณฑ์จะเปลี่ยนแปลงช้าลง จากการทดลองพบว่า เนื้อลำไยอบแห้งที่เก็บในถุงสุญญากาศที่มีสารดูดออกซิเจนสามารถรักษาสี ผลิตภัณฑ์ได้ดีกว่าถุงร้อนและถุงเคลือบที่มีสารดูดออกซิเจนเมื่อเก็บรักษา ไว้ที่อุณหภูมิห้อง โดยสีจะใกล้เคียงกับที่เก็บในอุณหภูมิ 2-5 องศาเซลเซียส

บทที่ 7

ลำไยจังหวัดสระแก้ว

จังหวัดสระแก้วมีพื้นที่ปลูกลำไยทั้งหมด 13,663 ไร่ มีผลผลิตรวม 7,111 ตัน โดยพื้นที่ปลูกที่สำคัญ ได้แก่ อำเภอคลองหาด วังสมบูรณ์

กลุ่มผู้ผลิตลำไยในจังหวัดสระแก้ว

ได้แก่อำเภอคลองหาดซึ่งได้รวมกลุ่มจัดตั้งวิสาหกิจชุมชนผู้ปลูกลำไยบ้านเขาช่องแคบ ซึ่งจะมีสมาชิกจำนวน 7 ราย เนื้อที่ปลูกคนละ 14 ไร่ รวมเนื้อที่ 98 ไร่ ในพื้นที่เขาช่องแคบ หมู่ 12 ต.คลองหาด อำเภอคลองหาด จ.สระแก้ว

นายสามารถ ขามสันเทียะ หัวหน้ากลุ่มวิสาหกิจชุมชนผู้ปลูกลำไยบ้านเขาช่องแคบกล่าวว่า เกษตรกรของหมู่บ้านเขาช่องแคบ หมู่ 12 ต.คลองหาด อ.คลองหาด จ.สระแก้ว ได้ร่วมตัวกันปลูกลำไยมาแล้วถึง 12 ปี มีการรองผิดรองถูกมาโดยตลอดจนมีหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเข้ามาแนะนำให้ตั้ง กลุ่มวิสาหกิจชุมชนผู้ปลูกลำไยบ้านเขาช่องแคบ จำนวน 7 คน และมีการหาตลาดให้โดยมีการขยายผลถึงขนาดนำส่งนอกมีประเทศจีนเป็นและมีผู้รับซื้อวิ่งเข้ามาหาถึงสวนให้ราคาดีกิโลกรัมละ 35-40 บาท สร้างรายได้ให้แก่เกษตรกรผู้ปลูกลำไยแต่ละรายเป็นจำนวนเงินหลักล้านบาทต่อปี ดังนั้นทางอำเภอคลองหาด จึงมีการส่งเสริมให้เกษตรกรในพื้นที่ข้างเคียงปลูกลำไยส่งประเทศนอกกันเพื่อเป็นกระตุ่นเศรษฐกิจตกต่ำอยู่ในขณะนี้อีกด้วย

สำหรับ การดูแลรักษาต้นลำไย นายสามารถ ขามสันเทียะ กล่าวว่า จะมีการตัดแต่งกิ่งต้นลำไยจากนั้นจะมีการใส่ปุ๋ยคอกขี้วัวเพื่อให้ดินร่วนซุย จากนั้นจะนับถอยหลังไปประมาณ 7 เดือน จากนั้นจะให้น้ำอาทิตย์ละ 1 ครั้ง จนต้นลำไยแตกใบอ่อน 3 ยอด จากนั้นจากฉีดสารโซเดียมคลอไรด์ ผสม ไทโอยูเรียนอัตรา 1 กิโลกรัมเท่ากัน ต่อน้ำ 200 ลิตร จำนวน 2 ครั้ง จนกว่าจะได้รับผลผลิต สำหรับปีนี้ไร่ลำไยของตนได้รับหนึ่งล้านกว่าบาทดังกล่าว

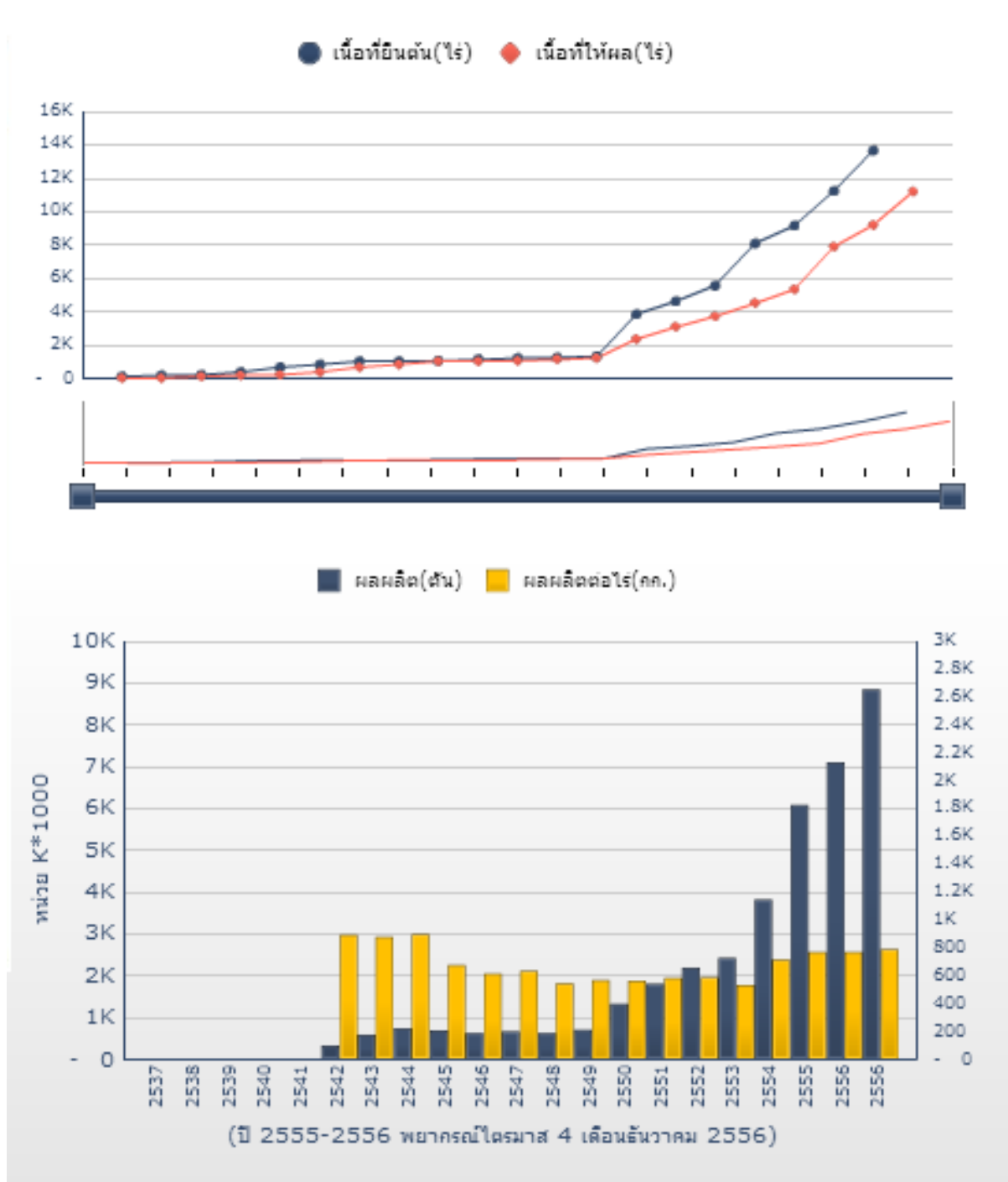

ตารางพื้นที่เพาะปลูกและผลผลิตลำไยจังหวัดสระแก้ว

ปี	เนื้อที่ขึ้นต้น (ไร่)	เนื้อที่ให้ผล (ไร่)	ผลผลิต (ตัน)	ผลผลิตต่อไร่ (กก.)
2537	124	34	-	-
2538	204	34	-	-
2539	219	124	-	-
2540	373	204	-	-
2541	679	219	-	-
2542	834	373	334	895
2543	1,028	679	598	881
2544	1,034	834	751	900
2545	1,059	1,028	697	678
2546	1,149	1,034	639	618
2547	1,241	1,059	674	636
2548	1,274	1,149	630	548
2549	1,336	1,241	710	572
2550	3,856	2,359	1,333	565
2551	4,638	3,093	1,806	584
2552	5,555	3,735	2,200	589
2553	8,105	4,517	2,426	537
2554	9,164	5,345	3,827	716
2555	11,251	7,895	6,085	771
2556	13,663	9,206	7,111	772
2556	-	11,211	8,857	790

กราฟแสดงพื้นที่เพาะปลูกและผลผลิตลำไยจังหวัดสระแก้ว

ที่มา : ศูนย์บริการข้อมูล สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตรเขต 6